

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

4338

Сирн
Глобінгасирсели

491.99-8

U-98

1875

126

2011

191-99-82

U-48

191
U-48

ՀՈՐ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ՄԱՆԿԱՆՑ

ՏԵՏՐԱԿ

Բ.

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՄ ՏՆՏԵՍԵԱՆ

ՊԱՏՃԻ ԳԱՐՈՒ ԷՍԱՏ ԷՖԷՆՏԻ ԽԱՆ

— 1875 —

ՊԱՏ

491-99-8

428 0-98

203-00

ՆՈՐ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ

428
203-00

ՀԱՅ ՄԱՆԿԱՆՑ

ՏԵՏՐԱԿ

Բ.

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԳՈՒԹԵԱՆ Կ. ՊՕԼՍՈՑ

Տ. ՆԵՐՍԵՍԻ Ս. ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ե. Մ. ՏՆՏԵՍԵԱՆ
 ՊԱՏՃԻ ԳԱԲՈՒ, ԷՍԱՏ ԷՓԻՆՏԻ ԽԱՆ

113343-42

Յ Ս Ռ Ս Ջ Ս Բ Ս Ն

Աստիճան առ աստիճան չափելով
մանկաւոյն մտաց կարողութիւն , շանա-
ցինք ըստ այնմ յօրինել սոյն ընթեր-
յարան :

Ոչ աւելի բարձր և ոչ այնքան
ցած առարկաներ են ընթերցարանիս
պարունակութիւնք :

Խիստ պարզ և անպաճոյճ են ոճն
ու բառեր : Իսկ լեզուին այնպիսի եղա-
նակ մի ավինք , որոյ կը յուսանք թէ՛
գաւառական և թէ՛ գաղթական Հայ
մանկաւոյն առ հասարակ դիւրիմաց
լինի :

Մեր համոզումն ու փափաքն այն
է , որ մանկտին սոսկ տառ , բառ , և
բան հնչելով հեղելով չանցնի , այլ և
հասկնայ ինչ որ կը կարգայ . և եթէ
հասկնալով ընթեռնու՝ չի ձանձրանար ,
մանաւանդ թէ մեծ սէր կ'ունենայ : Եւ
այ զէս լեզուին և աչաց հետ , միաքն
և ս , վարժուի :

Թէպէտ կան բաւական նորանոր ընթերցարաններ յօրինուած մեր ազգի մէջ, մերն ևս ոչ իբրև կատարեալ քան զմիւսներն, այլ իբրև վոքրիկ աշխատասիրութիւն 'ի շարս այնոցիկ կը նուիրեմք ազգիս :

Հայաստանի մէջ առ հասարակ, նաեւ ուրիշ տեղեր եւս տեսած ենք, որ գպրոցի աշակերտաց Սաղմոս, Ժամագիրք, կտակարան, Նարեկ, Շարական կարգալ կուտան իբրև հասարակ ընթերցանութեան վարժութիւն :

Բայց այս սովորութիւն այն ժամանակն էր, երբ աշխարհաբառ կամ ընտանի խօսակցութեանց գիրք չէին սկսած մեր մէջ. և այս էր պատճառ, որ տղայն արտասանելով չհասկցած բառեր, կարդալով չհասկցած բաներ, քանի՛ քանի՛ տարի մանկութեան այն ուկի ժամեր կ'անցանէր տաղտկութեամբ և 'ի զուր, սիրտ և գլուխ կը հալեցնէր առանց բան մի ուսանելու, և կը զըզուէր կարծես գիրք ձեռքն առնելու :

Այո՛, ինչպէս առաջին տետրի քերականի մասին գրած ենք, որքան ախորժ և ցանկալի է տղային հաց, ջուր, կաթ, ծաղիկ, հայր, մայր, քոյր, եղբայր, և այլն բառեր, այնքան սիրելի և հեշտալի է նոցա անուն կրկնել, հեգել, կարդալ, մինչև հետզհետէ իր գաղափարներ ընդարձակուին և աստիճանաբար ընդարձակ առարկաներ ընթեռնուլ սիրէ և կարող լինի հասկնալ :

Այսու մեծ յառաջադիմութիւն կ'ունենայ քիչ աւուրց մէջ, միանգամայն այլ և այլ ուսմանց եւս ծանօթութիւն ուենենալով :

Բայց այս ամեն ոչ ինչ են, եթէ ուսուցիչն ինքն չունենայ սէր : Ուսուցչի սէր, առաջին և միակ միջոցն է աշակերտի յօժարութիւն գրաւելու առ ուսումն. և ուսումն իբրև ախորժելի ճաշակ մատակարարել յաշակերտին բերան : Ասով կը բեղմնաւորի աշակերտին ջանք և ասով կը պատկուի վարժապետին գաստիարակութեան նպատակն :

Ն'կ, բե՛ր մանուկ զունկըն քո յիս,
Լո՛ւր և անսա՛ իմում բանիս.
Սիրեա՛ զուսումն որով պատուիս,
Ի յերկնայնոցն և 'ի յերկրիս:

(Շորհուլէն)

ԱՂՕԹԻՔ

Հայր մեր որ յերկինս ես, սուրբ
եղիցի անուն քո : Եկեսցէ ար-
քայու թիւն քո. եղիցին կամք քո
որպէս յերկինս և յերկրի : Չհաց
մեր հանապազորդ սուր մեզ այ-
սօր : Եւ թող մեզ զպարտիս մեր
որպէս և մեք թողումք մերոց
պարտապանաց : Եւ մի տանիր ըզ
մեզ ՚ի փորձութիւն . այլ փրկեա
զմեզ ՚ի չարէ : Չի քո է արքայու-
թիւն և զօրութիւն և փառք
յաւիտեանս , ամէն :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՅԱՐԳՈՒԹԱԿ

ԴՍԾ 1

Աստուած բարի է, բարի
տղաքներ կը սիրէ :

Աստուած սուրբ է , սուրբ տղաքներ կը սիրէ :

Աստուած արդար է , արդար տղաքներ կը սիրէ :

Աստուած ողորմած է , ողորմածները կը սիրէ :

Աստուած մարդասէր է , Աստուածասէր տղաքներ կը սիրէ :

Աստուած հեզ է , հեզ տղաքներ կը սիրէ :

Աստուած օրհնեալ է , բոլոր տղաքները կօրհնէ :

ԴԱՍ 2

Աստուած զմեզ ստեղծեր է , որ զինքն պաշտեմք և օրհնեմք :

Աստուած մեր բարերար տէրն է . պէտք է նորա մեծ երախտիք ճանչնամք և երկիրպագանեմք :

Աստուած ամէն բանի արա-

րիչն է . ինքն ամեն տեղն է , իւր աթոռն երկինքն է :

ԴԱՍ 3

Աստուած կը պատուիրէ , որ զինքն բոլոր սրտովք սիրես :

Աստուած կը պատուիրէ , որ քո ծնողք հայրդ մայրդ սիրես և պատուես , որ քեզ խնամեր են :

Աստուած կը պատուիրէ , որ եղբայրդ , քոյրդ , և ընկերներդ քեզ պէս սիրես :

Աստուած կը պատուիրէ , որ ինչ քեզ համար կուզես , ընկերիդ և ամէնուն համար եւս նոյն ուզես :

ԴԱՍ 4

Աստուած կը պատուիրէ , որ աշքատ ընկերներդ հոգաս :

Եթէ անօթի ու ծարաւ է , հաց և ջուր տաս :

Եթէ ինկած է , ձեռքէն բռնեա վեր հանես :

Եթէ բան կը խնդրէ , չըխընայես , տաս :

Եթէ մերկ է , հալաւ հաղցունես :

Եթէ օտար պանդուխտ է , ձեր տուն հիւր տանիս :

ԴԱՍ 5

Աստուած կը պատուիրէ , որ սուտ չըխօսիս , և երգումըն չանես :

Աստուած լեզու տուեր է քեզ որ միշտ զինքն օրհնես , ընկերիդ աղէկ ասես . և ինչ որ կը խօսիս՝ ճշմարիտ խօսիս :

Շնորհակալ եղեր Աստուծոյ , ինչ որ տուեր է քեզ , ուրիշ ունեցածին մի ցանկար :

Աստուած հրամայեր է , որ

ամէն մարդ աշխատի , իւր ճակտի քրտինքով հաց և ուտելիք ձարէ վայելէ :

ԴԱՍ 6

Աստուած իւր շնորհքներ հաւատար կը բաշխէ :

Ամէն մարդու բաժին իւր արժանաւորութեան չափովըն է տուեր :

Աստուած կը պատուիրէ , որ ունեցածէդ ընկերիդ բաժին հանես :

Եթէ գիտուն ես , տգէտ ընկերըդ ուսուցանես :

Եթէ հարուստ ես , աղքատ ընկերըդ ուրախացրնես :

Աստուած ինչ որ քեզ կուտայ , կուզէ որ իւր բաժին՝ տաս չունեցողին :

Աստուած կը պատուիրէ , ոյ
ամէն օր աղօթք անես :

Աղօթքի զօրութիւն շատ մեծ
է . սուրբ սրտիւ պէտք է աղօ-
թես :

Աշխարհքիս փորձանքներ
չատ են , աղօթք արա , որ ա-
զատ մընաս :

Այն բաներ միայն խնդրէ յԱս-
տուծոյ , որ իրեն հաճոյ են , և
կուտայ :

Աշխարհիս փուչ բաներ մի
խնդրեր , որ չիտար :

Իմաստութիւն խնդրէ . չը-
նորհք խնդրէ . արքայութիւն
խնդրէ :

Ասոնցմէ աւելի բան չկայ
մարդու համար :

Ամէն կիրակի և տօնի օրեր
սուրբ եկեղեցին գնա :

Սուրբ պատարագի առաջն ա-
ղօթէ , նորա շնորհք վայելէ :

Ամէն իրիկուն Հաւատով
ասա . Աստուծոյ պահպանու-
թիւն խնդրէ , և այնպէս քնիր :

Առաւօտ արեւ չը ծագած
չուտ վեր կաց :

Աղօթք արա և գոհացիր յԱս-
տուծոյ , որ զքեզ կը պահէ գի-
շերուան փորձանքներէն :

Ձանք արա , որ տղայ հասա-
կիդ մէջ Աստուածպաշտու-
թեամբ կրթուիս :

Ծնողացդ խրատներուն մտիկ
արա :

Վարժապետին բարի պատ-
ուէրները կատարէ :

Ո՛վ տղայ , զարդ մի սիրեր որ
կը հնանայ :

Իմաստութիւն սիրէ , որ յա-
ւիտեան կը մընայ :

Ինչպէս պէտք է հաց և հան-
դերձ մարմնոյ համար :

Ուսումըն և կրթութիւն ա-
ւելի պէտք և շահաւետ են
հոգւոյն համար :

ԴՍՍ 10

Հոգին առաւել է քան զմար-
մին , կասէ Քրիստոս Աստուած :

Մարմին ոչ ինչ է , կը մեռնի ,
հոգ կը դառնայ . բայց հոգին
անմահ կը մընայ :

Ուսումըն հոգւոյ զարդն է .
ով որ չունի զայն , իւր հոգին
մերկ է :

Վարժատունէն մի ձանձրա-
նար , այնչափ գնա գարծիր ,

մինչև իմաստութիւն ուսնիս :

Դասերդ քաջ սերտէ . ընկե-
րիդ յառաջագիմութենէն յետ
մի մընար :

Որ քննութեան ժամանակ
յաջողակ պատասխան տաս ,
արժանաւոր մրցանակ կառնուս ,
ու մարդիկ կը գովեն զքեզ :

ԴՍՍ 11

Սիրուն տղայ . ունայն զքո
սանքներ մի սիրեր :

Թէ որ քաղցր զբօսանք կու-
զես , գնա դպրոցի բուրաստա-
նին մէջ շրջեր :

Այն տեղ կը տեսնես բազմա-
տեսակ ծաղիկներ , վարդ , մա-
նուշակ , շուշան , քաղէ որքան
կուզես , փունջ կապէ . գլխոյդ
դիր :

Գիտե՛ս սոքա ձեր պարտիզի

ծաղկանց պէս չեն, ոչ կը թա-
ռամին, ոչ կը չորանան, այլ ըս-
քանչելի պէս պէս գոյներով
մարդոյ միտք կը զարդարեն. ա-
նուչ հոտով մարդոյ հոգին կը զ-
մայլեցընեն: Գիտութիւնն է այս:

ԴԱՍ 48 12

Մանկտիներ, ձայն տուէք ի-
րարու. ժողովուեցէք ուսում
նարանի պարտէզ. խաղացէք
ծաղկանց հետ, գրելով և կար-
դալով. այս թող լինի ձեր սի-
րելի և օգտակար զբօսանք:

Մանկտիներ, պէտք է դուք
պատուաւոր մարդ լինիք, հայ-
րենեաց օգտակար և Աստուծոյ
սիրելի լինիք. մանկութեան ժա-
մանակ ուսմունք սորվեցէք:

Կրտեսնէք, դպրոց գնացող
ներն ի՞նչ բարեվարք և պատ-

ուական անձինք են. իսկ ուս-
մունք չունեցողներ կոչա, կո-
պիտ, խեղճ և անպատիւ են:

ԴԱՍ 13

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ

ԵՒ

ԽՐԱՏՆԵՐ

Բարի ծերունի վարժապետ
մի կար. որ իւր աշակերտաց
միշտ խրատ կուտար բարի օրի-
նակներով:

Սովորութիւն ունէր որ ամէն
իրիկուն դաս տալէն վերջը կը
հանէր աշակերտներ գեղի գե-
ղեցիկ դաշտեր,

ինքն ևս նոցա հետ կը շրջե-
ին կը խօսակցէին:

Աշակերտներ միշտ բան կը
հարցընէին իրեն, ու ինքն կը
պատասխանէր :

ԴԱՍ 14

Աշնան երեկոյ մի էր :

Արև կերթար ՚ի վայր կիջներ
երկինքէն . և կարմիր շողեր ձը-
գերէր երկնից ամպերուն մէջ :

Աշակերտներ հարցուցին ,

Վարժապետ, ինչո՞ւ ամէն ի-
րիկուն արև կը ծածկուի, ու ա-
ռաւօտ նորէն կը ծագի : Աղէկ

չէ՞, որ միշտ երկնից երես մընայ ,
ու միշտ լոյս տայ :

Գիշերն ինչ է այնպէս տը-
խուր, այնպէս մութ :

Պատասխանեց վարժապետ .

Ջաւահներս, Աստուած իր ըս-
տեղծած բաներ զիտէ կառա-
վարել : Թէ որ միշտ արև լինի,
ու գիշեր չըլինի, երկիրն իր բոյ-
սեր՝ ծառն իր պտուղներ՝ չեն
կարող պահպանել . վասն զի ա-
րև կը տաքցունէ, գիշերուան
հով զեփեւուն է որ կը զովա-
ցընէ :

ԴԱՍ 15

Չէ՞ք տեսներ, մարդիկ ևս ա-
րևու տաքութեան առաջ աչ-
խատելով իրիկուն կը թուլնան՝
կը պառկին . և թէ գիշերուան
զով չըլինի, անուշ քուն չեն ու-

նենար, հանգիստ չեն կարող
գտնել. կեանք չի աճիր:

Դուք ինչո՞ւ համար շարունակ
չէք կարող կարգալ. երբեմն
եւս կուզէք զբօսնուլ:

Ասպէս և բոլոր բնութիւն:

Բայց տեսէք, թէ Աստուած
ինչ հրաման որ արե՞ր արեւուն,
արեւ կը կատարէ:

Լոյս և տաքութիւն կուտայ
աշխարհի, ամէն իրիկուն կը
մտնէ, առաւօտ կը ծագի:

ԴԱՍ 16

Դուք ևս մէկ մէկ արեւ էք, նա-
յեցէք, ինչպէս հաց ուտել՝ ջուր
խմել չէք մոռնար, և չէք կարող
մոռնալ. այնպէս և Աստուծոյ
աղօթքի ժամանակ՝ աղօթք ա-
րէք, կարդալու ժամանակ՝ կար-
դացէք. և ձեր սիրտ սուրբ՝

ձեր խօսք՝ քաղցր. ձեր գործ՝
բարի անէք. որ արեւու նման
լուսաւոր լինիք աշխարհիս վրայ:

Ձեր տան, ձեր ընկերաց օ-
գուտ տաք, ինչպէս օգտակար
է արեւ իր լուսով և տաքու-
թեամբ՝ բոլոր արարածոց:

ԴԱՍ 17

Աշակերտներ տեսան որ
ձրնձղուկներ երամով էկան ու
ծըլվըլտալով դնացին թառեցան
խոտերու մէջ, ծառերու վրայ:
Վարժապետն ասաց.

Ահա՛ Աստուծոյ արարածներ .
որ ոչ կը վարեն , ոչ կը ցանեն .
բայց Աստուած կուտայ նոցա
կերակուր :

Տուն չեն շիներ , Աստուած նո-
ցա տեղ է պատրաստեր . պատե-
րու ճեղք և ծառերու ճիւղեր :

Յերեկներ կերթան կ'աշխա-
տին կուտեն , երբ կշտանան՝ ի-
րիկուն կուգան կը թառին :

Հալաւ շինել չեն գիտեր .

Աստուած նոցա գեղեցիկ փե-
տուր է հագուցեր :

Մարդոց պէս ոչ շտեմարան
ունին և ոչ կ'ամբարեն :

Աստուած զանոնք կը պահ-
պանէ :

ՊՍՍ 18

Այո՛ , այո՛ , վարժապետ , ա-
սաց իսկոյն Սմբատ :

Ես կը տեսնեմ որ Աստուած
մարդիկներ ևս այդպէս է ըս-
տեղծեր . թող երթան աշխա-
տին վաստկին ապրելու համար .
բայց ո՛վ շնորհակալ է միայն իր
ապրուստով :

Մարդիկ մէկզմէկ կը խաբեն .
իրարու վընաս կուտան :

Ճրնճողուկներ ի՛նչ սիրով են ի-
րարու հետ՝ բնաւ նոքա իրարու
վրայէն փետուր չեն քաշեր խը-
լեր : Բայց մարդիկ իրարմէ շատ
բան կը խլեն :

Կը տեսնեմ մէկ մարդ քանի մը
տուն ունի գեղեցիկ ու մեծամեծ
միւս մարդ անտուն է . փողոց-
ներու մէջ կը պառկի , տուն չեն
տար խեղճ տնանկին :

Մէկ մարդ այնքան հաց , դը-
րամ , ու հալաւ ունի , միւս մարդ

պատառ մի հացի կարօտ է, խեղճ
մերկ կը շրջի. հալաւ և հաց չեն
տար անողորմներ :

ԴԱՍ 19

Մէկ մարդ կը նստի, և քա-
նի մարդ իրեն ծառայ են :

Մէկ մարդ հրաման կանէ,
ու քանի քանի մարդ կը մեռնին,
ու կը մեռցունեն :

Մարդ կայ տուն արտ ունի.
մարդ կայ, մէկ ամու չունի: Եւ
ուրիշ շատ բաներ :

Ահա ես կասեմ, որ Աստ-
ուած մարդիկ դրեր է երկրիս
վրայ ազատ՝ ինչպէս ճնճղուկ-
ներ, որ ուր ուղեն կը պառկեն.
ուր ուղեն կը շրջին, թէպէտ ի-
րենց մէկ մէկ բոյն ունին. բայց
իրարմէ չեն խլեր :

ԴԱՍ 20

Մըջիւններ բեռ կը կրէին,
և մեղուններ տըղարով եկան ան-
ցան : Վարժապետ ցոյց տըվաւ
աշակերտաց. ու ասաց .

Տեսէք սա հողի մէջ բնակող
պզտիկ կենդանիք : Ի՛նչպէս
կաշխատին. ցորենի հատիկ,
և ուրիշ սերմեր կը կրեն կամ
բարեն ձմեռուան համար: Գուք
ևս օրինակ առէք, քանի որ տը-
ղայ էք, կարդալու և ուսմունքի
սերմեր ժողովեցէք ձեր մըտքի

մէջ. որ մեծնաք պէտք է ձեզ.
այն ժամանակ ձեր ձմեռն է :

ԴԱՍ 21

Մեղուներ կը տեսնէք, ինչ
պէս ընկերութեամբ կերթան
ծաղիկ կը ժողվեն, բերեն, կը
տանին փեթակ. մեղը և մոմ
կը շինեն: Ճիշդ նման են ձեզ:
Ձեր փեթակն վարժատուն է,
ծաղիկներ՝ ձեր գրքեր: Ձեզմէ
ևս անուշ մեղը կուզէ Աստուած՝
ձեր բարի վարքն. և վառելու
մոմ կուզեն մարդիկ, այսինքն
իմաստութեան լոյս:

ԴԱՍ 98 22

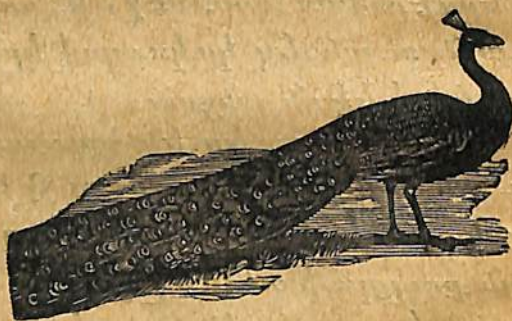
Մէկ քաղցրախօս թռչուն
կ'երգէր ծառերու մէջ, և ագ-
ուան ու անձեղ կուկուպով կըր-
կըջարով եկան անցան:

Ո՛հ, ի՛նչ տղեղ են ագուաւի
ու անձեղի ձայներ, ասաց Վա-
հան. ո՛հ և ի՛նչ անուշ կերգէ
այն քաղցրախօս թռչնիկ:

Ահա՛ այդպէս են շատ խօսող
և յիմար տղաքներն, ասաց վար-
ժապետ. ինչպէս ագուան ու
անձեղն, որ բան չըզիտեն, մի-

այն կանոն կանոն և կընչ կընչ :

Մի լինիք սոցա պէս . այլ այն քաղցրախօս թռչունին նմանեցէք , որ ինքն փոքրիկ է , բայց շատ եղանակներ գիտէ , ու անուշ անուշ կ'երգէ . ինչպէս դուք զայն սիրեցիք , Աստուած և ամէն մարդիկ զձեզ կը սիրեն , թէ շնորհալի լինիք :

ԴԱՍ 23

Արտի մէջ կը շքեցին , կարա-

ծէին Սիրամարգ հաւեր , փետուրներով գոյն զգոյն կը փայլէին . թագուհւոյ պէս կը ձեմէին :

Բայց խիստ տգեղ ու զգուշ լի ձայներ կը հանէին : Վանգակ մը կար կախ՝ մշակին տնակի լուսամուտէն , և Գեղձանիկ թռչնիկն նորա մէջ կը գեղգեղէր :

Է՛հ , ասաց Մուշեղ . վարժապետ , թէ ինչքան զարդարուն ու հպարտ է այս սիրամարգ , բայց որքան գեշ է իւր ձայն :

Իսկ ինչ սիրուն է այս գեղձանիկ , որ թէպէտ խիստ փոքրիկ և թէպէտ վանդակի մէջ գերի , բայց իւր քաղցր երգերով մարդու սիրտ կը լնու զուարճու թեամբ :

ԴԱՍ 24

Այդպէս մի՛ ցանկաք, ասաց վարժապետ. լինել միայն հարուստ առանց գիտութեան և բարեկրթութեան: Արտեսնէ՞ք այն գեղեցիկ հագնողներ, այն ոսկւով մարգարտով զարդարեալ անձեր, բայց նոցա շատերուն սիրտ՝ ինչպէս սիրամարգին ձայն՝ գէշ է չարութեամբ:

Իսկ քանի՛ աղքատներ, ծառաներ, մշակներ կան, որք բռնաւոր մարդոց ձեռքով կապուած են բանտերու և գերութեան մէջ, բայց իրենց հոգին բարի և իրենք շնորհալի են:

Իմաստութիւն նման է գեղձանիկի ձայնին, ուր և լինի իմաստուն մարդ՝ սիրելի է: Զարդարեցէք ձեր միտք ուսմուսքով,

ինչպէս այս Թռչնիկ: Հագուտով զարդարուի՛ պատիւ չէ մարդոց, եթէ չունին շնորհք: Ինչպէս սիրամարդ: Ը

ԴԱՍ 25

Հովիւ գառներն առեր դաշտէն կը գառնար գեղ, իւր առջեւ ձրգած էր մեծ մեծ շրներ: Հարցուց Արամ վարժապետին: 'Այս անմեղ գառնուկներուն հետ ինչո՞ւ կը շըրջին շրներ, և

ինչո՞ւ հովիւ փայտ ունի իւր ձեռք» :

«Գառներ ճանապարհ կը կորուսանեն եթէ հովիւ իրենց հետ չըլինի. գայլեր կուգան կուտեն գառնուկներ, եթէ չըներ պահապան չըլինին», պատասխանեց վարժապետ :

Գառնուկներուն կը նմանին տղայք, որք իրենց օգուտ չեն ճանչնար երբ ծնողք և վարժապետն անոնց բան կուսուցանեն :

ԴԱՍ 26

Այո՛, այո՛, մարդոց մէջն ևս գայլութիւն անողներ կան, որ անմեղ տղաքներ մեղաց և վրնասի մէջ կը ձգեն. գայլութիւն կանեն երբ մէկը մէկ չարչարեն. տկարներ կը ծառայեցընեն իրենց, և շատ անգամ կըսպա-

նեն. դորա տղէտ են, ու Աստուծոյ կամաց հակառակ : Չեն ուսեր. չեն գիտեր թէ. Աստուած մարդիկ ստեղծեր է որ իրարու օգնեն, ոչ թէ չարչարեն : Եւ մարդիկ հաւասար է ստեղծեր Աստուած : Տեսե՛ր էք մէկ մարդ, որ ունենայ մէկ աչք, միւսն՝ չորս աչք : Կամ մէկն ունենայ կէ՛ս գլուխ. միւսն երկու գլուխ : Մէկն ունենայ հարիւր բերան. միւսն բնաւ չունենայ բերան : Ո՛չ երբէք :

Ասլա ուրեմըն ամէն մարդ հաւասար է ստեղծեր Աստուած. հաւասար պէտք է ապրին, իբրեւ թէ բոլոր մէկ անձն են :

ԳՍՍ 27

«Ինչո՞ւ կը փախչիք այդ տեղէն . ինչ կայ» : Հարցուց վարժապետ :

«Գէշ հոտ կը բուրէ այս փոսէն . ջուր նեխեր է այս տեղ . և գէշ որդեր կեռան մէջ» . ասաց Տիգրան .

«Այդպէս է , պատասխանեց վարժապետ , գէշ մարդոց սիրտ ուր սէր և բարութիւն չկայ . նախանձու հոտ գարշելի է . յոր-

մէ Աստուած և ամէն մարդ կը փախչին :

Այդպէս նաև եթէ մարդ իր բարիքներ ուրիշին չբաշխէ , կը մընայ իւր մէջ և ջուրի պէս կը հոտի : Այլ ինչպէս առուի ջուրեր , որ կերթան պարտեզ ու արտեր կը ջրեն . ինչպէս աղբիւրներ յորմէ մարդիկ և անասունք կը խմեն ու փառք կուտան Աստուծոյ : Այնպէս եղիք : Նայեցէք եթէ կարող էք ուրիշին աղէկութիւն անել՝ արէք :

ԴՍՍ 28

Երեք յոպոպ թռչուն մէկըս
պիտակ ծերացած յոպոպ իրենց
թեւին վրայ առեր կը թռչէին,
երբեմն լմէին յոգնէր, միւսն
կօզնէր :

«Այս ինչ բան է» : Հարցուց
Ներսէս . զարմանալով :

«Այդ սպիտակ ծեր յոպոպ
այդ երեք յոպոպի մայրն է . պա-
տասխանեց վարժապետ . քանի
որ ձագեր պզտիկ էին , մայր զի-
րենք իրեն թեւոց վրայ կառնէր

կը թռուցէր , և կուտ կուտար ,
Այժմ որ ինքն ծերացեր , ձա-
գեր զինքն կը շալկեն : Եւ ահա
այն մէկն ևս իր կտուցով կուտ
կը տանի հետ՝ որ մայրն ուտէ :

Այնպէս պէտք է լինի ամէն
զաւակ իւր ծնողաց : Յիշելով որ
մենք տղայ էինք , մեր ծնողք
ըզ մեզ կերակրեցին , գրկեցին ,
հագուցին , խօսիլ , քալել ու-
սուցին . պահպանեցին մինչեւ
մեծցանք : Երբ նորա ծերանան
մենք պէտք է զիրենք պահ-
պանենք :

ԴԱՍ 29

Ագլոր կատար անկած, վեղ
և գրլուխ բարձրացուցած,
կուկլուկու կը կանչէր. պոչ բա-
ցած. և վերայի փետուրներ
փայլ փայլ, կը ճեմէր հաւերուն
մէջ. որպէս թէ նոցա կառա-
վարն և տէրն է. հաւերն եւս
իւր առջեւէն քճէճ աներով
կերթային:

Աղբի մէջ մարգրիտ մի գտաւ
ագլոր և ձգեց մէկ կողմ. գա-
րու հատիկ մի գտաւ ու կերաւ.

մէկ աղջիկ կար այն տեղ, վեր-
ցուց պահեց մարգարիտ:

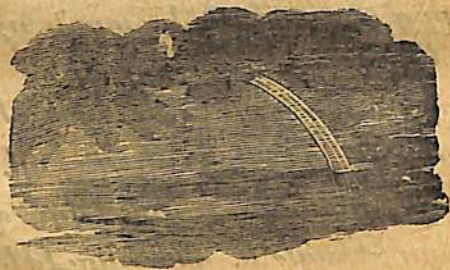
Յոյց տուեց վարժապետ այս
բան իւր աշակերտաց և ասաց:
«Տեսա՞ք ագլորին իմաստու-
թիւն. մարգրիտ զինք չի կշտա-
ցրներ, ձգեց, և [գարին կերաւ]:»

ԴԱՍ 30

Այս օրինակաւ ագահ մար-
դիկ թող խրատուին: Բաւական
է մարդոց միայն իրենց ուտել
և հագնիլ. աւելորդ ոսկի, ա-
ւելորդ հանգերձ և տուն ոչինչ
է մարդոց:

Բայց ուրիշ խրատ մի տամ ձեզ:
Այս ագլորի պէս միայն պէտք
չէ հպարտանայ մարդ իր գե-
ղեցկութեան և գոռոզութեան
վրայ. և պէտք չէ միայն իր փոր
կշտացներու համար ապրի: Այն

մարդարտի պէս՝ ազնիւ քար է
 իմաստութիւն. շատեր ազլօրի
 պէս չեն ճանչնար նորա յարգ .
 միայն ուտելու բան կը փնտռեն ,
 բայց իմաստուն մարդիկ իրենց
 ուտելու բան կը թողուն , իմաս-
 տութիւն կը փնտռեն : Եւ դուք
 մի պարծենայք ձեր գեղեցկու-
 թեան ու լաւ հագնելուն վրայ ,
 այլ ձեր պարծանք իմաստու-
 թիւն ու բարեգործութիւն
 պէտք է լինին :

ԴՍՍ 31

Յօղ և անձրև կիջնէ երկնից

ամպերէն խոտերու , ծաղկանց
 և ծառոց վերայ , կը սրբէ նոցա
 վրայէն փոշիներ և կեղտեր , կը
 ջրէ նոցա արմատներ , և տե-
 բեւներու վրայէն կը թափէ
 թրթուրն ու որդեր :

Սոցա վերայ խօսեցաւ վար-
 ժապետն ու ասաց :

Թէ ցօղն և անձրեւ չը լինին ,
 ոչ ծաղիկ կը ծաղկի հոտ կու-
 տայ , ոչ ծառն և ցանքն պտուղ
 կուտան : Մարդ պէտք է ոչ մի-
 այն իր հագուստ և մարմին
 լուացուած և մաքուր պահէ
 միշտ , այլ և իր սիրտն ու հո-
 գին Աստուծոյ շնորհաց անձրե-
 ւով ջրէ : Ապա թէ ոչ , ինչպէս
 մարմին կը կեղտոտի կ'ապական-
 ուի անմաքրութեամբ , և ծա-
 ուեր ու բոյսեր կ'ապականուին

Թրթուրով և փոշիներով, նոյն պէս և մարդու միտքն ու հոգին եթէ առանց ուսմունքի և առանց Աստուծոյ շնորհաց մը նայ՝ կը գէշնայ, և բարի գործ չունենար:

ԴԱՍ 32

«Այս ինչ ծառ է». հարցուց Միհրան:

«Այդ մեծ ծառ ընկուզի ծառ է». ասաց վարժապետ:

«Իսկ այս ինչ ծառ է». կրկնեց Միհրան:

«Այդ սերկեւիլի ծառ է. պատասխանեց վարժապետ. սերկեւիլ մեծ և ծառ պզտիկ է, ընկոյզ պզտիկ՝ և ծառ մեծ է»:

Կը տեսնէ՞ք. նման է ընկուզի ծառն այն մարդոց՝ որք մեծ հասակ ու շատ տարիք ունին. բայց իրենց խելք ու բարի գործ փոքր է: Իսկ սերկեւիլըն՝ նրման է պզտիկներուն, որք գեռ տղայ են, բայց մեծ շնորհք ունին ու բարի գործ:

ԴԱՍ 33

Սաստիկ քամի ելաւ յանկարծ, աշակերտներ և վարժապետ վազեցին մտան անտառին մէջ:

Անտառէն հեռու մէկ մեծ ծառ կար բարձր դարի վրայ: Քամին այնպէս խիստ ուժով կը

փչէր, գետնի փոշին մինչև երկինք կը հաներ, քարեր կը գըլորէր. շատ շարժեց այն ծառ որ մինակ ու հեռու էր անտառէն. մինչև ճիւղեր կոտորտեց և վերջապէս տակէն արմատով չըջեց հանեց, ահագին ծառըն շարով ինկաւ գետին:

Կը դողային աշակերտներ, և վարժապետն ասաց:

«Մի վախնաք խհա անցաւ փոթորիկն:»

ՊՍ 34

Բայց դուք կը տեսնէք այս գէպք:

Ինչո՞ւ համար անտառի ծառեր դիմացան ու այն ծառն ինկաւ. վասն զի նա մինակ էր, չի կրցաւ դէմ դնել հովի բըռնութեան, ինկաւ կործանեցաւ:

Այս ծառեր կպած են իրարու, հով սոցա մէջ չէ կարող մտնել. վրայէն միայն կ'անցնի. մենք անգամ սոցա թեւերու տակ կը պահպանուինք:

Ա՛հ, զաւակներս. ընկերութիւն, միութիւն. այս ծառերուն կը նմանի: Մէկ սիրտ մէկ անձն պէտք է լինին մարդիկ. որ թշնամին այս քամիի պէս գայ կարող չը լինի վընասել: Իսկ մինակ ապրողին օրինակ՝ այն ինկած ծառն է. որ թէպէտ շատ մեծ էր, բարձր և երկայն ճիւղերով, ինչպէս հարուստ և իշ

խան մարդ, բայց որովհետեւ
ընկերներու մէջ չէր, մինակ
կապրեր, ահա կործանեցաւ
այսպէս:

ԴԱՍ 35

Օրինակ առէք այս ծառե-
րէն, և միացէք միմեանց հետ:
Մենք ամէն մարդ մէկ ենք,
մեր հայրն Աստուած է. մար-
դիկ ամէնք եղբայր ենք:

Եթէ մէկ ձեզ հարցնէ, դուք
քանի՞ էք, պատասխանեցէք՝
մենք մէկ ենք. մեր եղբայրներ
մենք ենք. մենք մեր եղբայր-
ներն ենք:

Եւ ինչպէս կասէք, այնպէս
կացէք:

ԴԱՍ 36

Դպրոց կը դառնային վար-
ժապետ և աշակերտներ, ան-
տառէն ելան ու այն դարին վը-
րայ եկան, ուր ծառն ինկեր էր
փոթորիկէն. ուրիշ կողմ ճա-
նապարհ չը կար. մէկ կողմ բար-
ձր ապառաժ էր, և սպառա-
ժի երես փուշ փուշ էր քար.
միւս կողմ ահագին ձոր՝ ան-
տառներով ու գազաններով լի.
ծառն ինկեր ու բուներ էր ճա-
նապարհն:

Աշակերտք՝ ինչպէս բնական է, յառաջ կը վազէին. ծերունի վարժապետ ետեւանց յուշիկ յուշիկ կուգար, հասան, տեսան ծառն փակեր էր ճանապարհն:

ԴԱՍ 37

Ամէն մէկ աշակերտ ջոկ ջոկ աշխատեցան, չզօրեցին որ ծառ չբռնէն ճանապարհէն. և ոչ մէկն կարող եղաւ շարժելու: Վարժապետ ծերունի էր, նորա վերայ երբէք յոյս չունէին, թէ նա պիտի գայ վերցընէ ծառն:

Գիշերուան մութ կոխեց, վախցան թէ գիշեր մընան այն տեղ, ու գազաններ գան վընաստան իրենց:

Նստեցան յուսահատ կուլալին, մինչեւ ծերունին հասաւ.

պատճառն՝ իմացաւ, մխիթարեց և սիրտ տուաւ:

«Ելէք կայնեցէք, ասաց, եկէք ամէնքդ մէկտեղ, մէկ ուժով վերցուցէք այս ծառ,»:

Միացան վերցուցին, ձգեցին ճանապարհէն դուրս, անցան:

ԴԱՍ 38

«Չաւակներս, ասաց վարժապետ, ահա ձեզ միութեան օրինակ և դաս:

Աստուած մարդիկ ստեղծեց որ միմեանց օգնեն, և ինչ բան որ մէկ մարդ կարող չէ անել, ընկերութեամբ կարող են:

Աստուած մարդիկ յատուկ տկար է ստեղծեր, որ մէկ մէկի ընկեր լինին, օգնեն, և մէկը զմէկ զօրացընեն: Եւ Աստ.

ուած խելք է տուեր մարդոյն .
որ ամէն բանին հնարք գտնէ :

ԴԱՍ 39

Վարժարանին մօտ հասան ,
անձրեւ սկսաւ գալ , տեսան մէկ
պառաւ կին , և մէկ փոքրիկ աղ-
ջիկ : Աղքատ էին , տուն ու
հալաւ չունէին . պանդուխտ
էին , ազգական ու ծանօթ չու-
նէին :

« Եղբայրներ , կանչեց Արսէն ,

կայնեցէք , մեզ հետ տանինք
ասոնք վարժատուն . մեր քոյրն
է այս աղջիկ , մեր մայրն է այս
պառաւը » :

ԴԱՍ 40

« Ինչպէս մեզ պէտք է տուն
և հանգիստ , նոյնպէս և սոցա :

« Թող վարժապետ իր վերար-
կուն հազցունէ պառաւին .
մենք մեր հալաներէն հազ-
ցունենք այդ աղջկան » :

« Մեզ հետ հաց ուտեն և մը
խիթարուին » :

« Մարդ մարդոց մէջ պէտք չէ
պանդուխտ մընայ : Աոյր մարդ
լուսաւոր մարդոց մէջ պէտք է
մխիթարութիւն գտնէ » :

« Ապրիս , Արսէն , ազնիւ տղայ :
Ապրիք դաւաւակներս : Աստուած

օրհնէ զձեզ . ասաց վարժապետն
և առին տարան իրենց հետ :

ՀԱՅ ՏՂԱՅ

ԴԱՍ 41

Ի՞նչ կաղօթես , Հայ տղայ .
Կ'աղօթեմ որ ես ապրիմ Աս-
տուծոյ համար , եկեղեցւոյ հա-
մար , հայրենեաց համար :

Աստուած օրհնէ զքեզ , Հայ
տղայ :

Ի՞նչ կաղօթես , Հայ տղայ .

Կ'աղօթեմ Աստուծոյ արքա-
յութեան համար , աշխարհի
խաղաղութեան համար , մարդ-
կանց փրկութեան համար :

Աստուած օրհնէ զքեզ , Հայ
տղայ :

ԴԱՍ 42

Ի՞նչ կաղօթես , Հայ տղայ .
Կաղօթեմ եղբարցս համար .
կապերոց համար . բանտարկե-
լոց համար :

Աստուած օրհնէ զքեզ Հայ
տղայ :

Ի՞նչ կաղօթես , Հայ տղայ :
Կաղօթեմ խեղճերու համար ,
որ ոտնակրի չը լինին անիրաւ-
ներէն . կաղօթեմ գերեղոց հա-
մար՝ որ ազատուին բռնաւորաց
ձեռքէն :

Աստուած օրհնէ զքեզ , Հայ
տղայ :

Ի՛նչ կաղօթես, Հայ տըղայ .

Կաղօթեմ որ մէկն միւսին ծառայ չը լինի, կաղօթեմ որ խոնարհած գլուխներ բարձրանան. կաղօթեմ որ կոտրած մէջքեր զօրանան. կաղօթեմ որ անօգնական անձինք՝ հզօրաց գերի չը դառնան :

Աստուած օրհնէ զքեզ, Հայ տըղայ :

Ի՛նչ կաղօթես, Հայ տըղայ .

Կաղօթեմ որ հայրեր իրենց զաւակաց հետն ապրին, կաղօթեմ որ մայրեր իրենց որդւովք բերկրին :

Աստուած օրհնէ զքեզ, Հայ տըղայ :

Ի՛նչ կաղօթես, Հայ տըղայ .

Կաղօթեմ որ եղբայրներ չը

տրտմին քոյրերուն համար . կաղօթեմ որ քոյրեր չիւրան իրենց եղբօր համար :

Աստուած օրհնէ զքեզ, Հայ տըղայ :

Ի՛նչ կաղօթես Հայ տըղայ .

Կաղօթեմ որ ամէն մարդ իր վաստակին տէր լինի. իր քըրտինքն ինքն հանգիստ վայելէ . կաղօթեմ որ Աստուած սրբէ այն տղայոց աչքեր, որ կարտասուեն հաց կուզեն. հաց չունին, հաց խլեր են ծնողաց ձեռքէն :

Աստուած օրհնէ զքեզ, Հայ տըղայ :

Ի՛նչ կաղօթես, Հայ տըղայ .

Կաղօթեմ աղքատի համար, որ յաւիտեան զրկուած չը մընայ

այն բարիքներէն և ժառանգութեանէն, զոր Աստուած ամէնուն հաւասար պարգեւեր է:

Աստուած օրհնէ զքեզ, Հայ տղայ:

Ի՞նչ կաղօթես, Հայ տղայ:

Կաղօթեմ որ վերցուի սով աղքատի տնակէն, զեղացոց խրճիթէն. և առատութիւն, օգնութիւն, ուրախութիւն հեղու Աստուած ընտանեաց մէջ:

Աստուած օրհնէ զքեզ, Հայ տղայ:

ԳԱՍ 46

Ի՞նչ կաղօթես, Հայ տղայ:

Կաղօթեմ որ բանտի մէջ ճընչուած կուրծքեր օգ ծրծեն, և արտասուօք մըթընցած աչքեր լոյս տեսնեն:

Աստուած օրհնէ զքեզ, Հայ տղայ:

Ի՞նչ կաղօթես Հայ տղայ, կաղօթեմ, որ պանդուխտներ դառնան իրենց հայրենիք, և ամէն որդիք հանգչին իրենց ծընողաց գիրկ:

Աստուած օրհնէ զքեզ. Հայ տղայ:

ԳԱՍ 47

Ի՞նչ կաղօթես, Հայ տղայ կաղօթեմ որ աղափէ Աստուած բռնութեան կապանքներէն և կեղծաւորութենէն մարդոց միտք, մարդոց լեզուն, և մարդոց խիղճ:

Աստուած օրհնէ զքեզ, Հայ տղայ:

Ի՞նչ կաղօթես. Հայ տղայ. կաղօթեմ երկնից արդարութեան համար, որ պահապան է իրաւանց. կաղօթեմ սիրոյ հա-

մար որ միսիթարիչ է վշտաց և տառապանաց :

Աստուած օրհնէ զքեզ, Հայ տրղայ :

ԴԱՍ 48

Ի՛նչ կաղօթես, Հայ տրղայ. կաղօթեմ որ ինչպէս յերկիւնքս մի Հայր կը ճանաչեմք և մի տէր Աստուած, նոյնպէս և երկրիս վրայ լինին բոլոր մարդիկ հաւասար եղբայր և միայն որ դէք, իրարու հետ սիրով կապուած :

Աստուած օրհնէ զքեզ, Հայ տրղայ :

Հազար անգամ Աստուած օրհնէ զքեզ Հայ տրղայ :

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

ԴԱՍ 49

Երկինք կանուանենք վերին կապոյտ կամարն, որ ջրով և օդով պատած է. վերայէն կերելին մեզի արեգակն, լուսին, և աստղերը :

Արեգակն է այն ամենապայծառ մեծ լոյսն, որ աշխարհ կը լուսաւորէ. իւր ջերմութեամբ կը բուսուցանէ ամէն տեսակ բոյսեր ու խոտեր, ծաղիկներն իրենց գոյն արեւէն կառնուն.

արեւով ու օդով է որ մարդիկ ,
Թռչունք և ամէն կենդանիք կը
մեծանան :

Աստղեր և լուսին երկրիս պէս
արեւով կը լուսաւորուին : Թէ-
պէտ ուրիշ աստղեր կան , որ ի-
րենք եւս լոյս ունին :

Յերեկներ լուսին և աստղեր
չեն երեւիր , որովհետեւ արե-
ւուն լոյս շատ է , նոցա լոյս կը
ծածկէ . բայց գիշեր երբ արե-
ւերէս կը ծածկուի , յայնժամ
աստղերու և լուսնի լոյս կը
տեսնենք :

ԴՄՍ 50

Բոլոր երկիրս օդով և ջրով
պատած է արեւու տաքութիւն
երկրիս ծովերէն ու բոլոր Թաց
տեղերէն շոգի կը հանէ օդի մէջ :

Այս ջրի շոգիներ շատնայով

կը Թանձրանան , դառնան ամպ .
և այն է անձրեւ , որ ամպերէն
կը Թափի ՚ի վայր , կը ջրէ բոլոր
լեռներ , դաշտեր , այգիք և
պատեղներ :

ԴՄՍ 51

Եթէ օդ ցուրտ լինի , անձ-
րեւն կը դառնայ ձիւն և կար-
կուտ , ինչպէս որ երկրիս ջրերն
եւս կը սառնին :

Աղբիւրներ անձրեւի ջուր են ,
որ կը մտնեն լեռներու և ձորե-
րու մէջ , և մէկ տեղէ դուրս
կ'երնեն :

Շատ աղբիւրներու ջրեր կը
ժողվուին մէկ տեղէ կ'երթան ,
անոր կ'ասենք Առու . և երբ
չատ առուներու ջրեր մէկ տեղ
խառնուին երթան կ'ասենք Գետ

ԴԱՍ 52

Հեղեղ անձրեւի շատութե-
նէն և ձիւներ հայելէն կը լինի,
որ սարերէն, դարերէն կը վա-
զեն պրզտոր և շատ առատ.
բարեր կը գլորեն, ծառեր կը խը-
լեն, գետին ճեղքեն կանցնին:
Երբ անձրեւ կըտորի, կամ ամա-
ռն լինի, հեղեղ կը ցամբի:

Բոլոր ջրեր կը լըցվին ծովերու
մէջ:

ԴԱՍ 53

Ծով կասենք այն շատ ջրե-
րուն, որ մէկ մեծ տեղ լըցված
են, և երբէք չեն պակսիր. սո-
ցա պզտիկներուն կասենք Վիճ.
Իսկ ամենամեծ ծովին անունն
է Ովկիանոս, որ բոլոր երկիրս
պատեր է:

Ծովերու մէջ ցամաք երկիր

կամ ապառաժ մեծ քարեր կան,
որոց կասենք կըղզի:

Երկրիս վրայի տափակ տեղե-
րուն կասենք Դաշտ, բարձրա-
ցած տեղերուն կասենք Վեռ կամ
Սար. փոստեղերուն կասենք Չոր:

Սարերու վրայ, ձորերու և
դաշտերու մէջ մէկ տեղ եղած
ինքնաբոյս շատ ծառերուն կա-
սենք Անտառ:

ԴԱՍ 54

Ծովերու և գետերու մէջ
շատ տեսակ ձրկներ կան մեծ ու
փոքր:

Օղին մէջ թռչուններ կը թըռ-
չին:

Թռչուններ կան որ ջրի վրայ
կը բնակին. թռչուններ կան որ
ծառի, քարի, հողի և տուներու
վրայ բոյն կը շինեն կը բնակին:

Չորքոտանի անասուններ ցա-
մաքի վրայ կապրին . սոցա մէկ
մասն մարդիկներ կը պահպա-
նեն կը գործածեն . մէկ մասն
վայրենի են , անասուներու մէջ
ու սարերու վրայ կը շրջին :

Զեռուններ իրենց փորի վրայ
կը սողան , որը հողի վրայ են , որը
ջրի մէջ :

ԴԱՍ 55

Մարդիկ հողի վրայ կը բնա-
կին . ուր տեղ որ շատ մարդ կայ
գեղեցիկ շէնքեր կան , արհեստ-
ներ կը բանին , առուսուր կա-
նեն , այն տեղին կ'ասենք Քա-
ղաք . բնակիչներն՝ Քաղաքացի :

Ուր տեղ որ քիչ մարդ կայ ,
ու միայն վար ու ցանք կանեն ,
տաւար ոչխար կը պահեն , նոյն

տեղին կ'ասենք Գեղ , բնակիչ-
ներն՝ Գեղացի :

ԴԱՍ 56

Աստուած բոլոր կենդանեաց
միայն մարմին և շունչ է տուեր .
բայց մարդոց հոգի , միտք և
խելք է տուեր :

Աստուած երկրիս ամէն բան
մարդոց համար է ստեղծեր .
և մարդն իրեն համար :

Աստուած բարի մարդոց հոգ-
ւոյ մէջ կը բնակի , նոցա գործ
կ'օրհնէ . և երբ կը մեռնին՝ նո-
ցա հոգին կը տանի երկինք իւր
արքայութիւն :

ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԳԻՏԵԼԻՔ

ԴԱՍ 57

Գիշեր և ցերեկ մէկ օր է :
Ցերեկ տասն ու երկու ժամ է :
Գիշերն ևս տասն ու երկու ժամ է :

Շաբաթ՝ եօթն օր է, նրերու
անուններ ևս գիտեմ :

- 1 Կիրակի .
- 2 Երկուշաբթի .
- 3 Երեքշաբթի .
- 4 Չորեքշաբթի .
- 5 Հինգշաբթի .
- 6 Ուրբաթ .
- 7 Շաբաթ :

ԴԱՍ 58

Չորս շաբաթ մէկ ամիս է :
Ամիսներու անուն գիտեմ ևս :

1 Յունվար .	7 Յուլիս .
2 Փետրվար .	8 Օգոստոս .
3 Մարտ .	9 Սեպտեմբեր .
4 Ապրիլ .	10 Հոկտեմբեր .
5 Մայիս .	11 Նոյեմբեր .
6 Յունիս .	12 Դեկտեմբեր :

Տասն ու երկու ամիս՝ մէկ տա-
րի է :

Մէկ տարին՝ երեք հարիւր
վաթսուներ հինգ օր է :

Տարին չորս եզանակ ունի ,

- 1 Գարուն ,
- 2 Ամառն ,
- 3 Աշուն ,
- 4 Չմեռն :

Հարիւր տարին՝ մէկ դար է :

ԽԱՌՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

ԳԱՍ 59

Արեւ որ կողմէն ծագի, այն
կողմին կասենք Արեւելք:

Արեւ որ կողմ կը մտնէ, այն
կողմին կասենք Արեւմուտք:

Մեր երես յարեւելք երբ ուղ-
ղենք՝ աջ կողմին կասենք Հարաւ,
ձախ կողմին կասենք Հիւսիս:

ԳԱՍ 60

Աստուած պատուիրեր է որ
մենք մեր մեծեր պատուենք և
նոցա հնազանդինք:

Տղայի մեծ՝ իւր հայր մայրն

է. տան մեծ՝ ծերունին է. ա-
շակերտի մեծ՝ վարժապետն է:

Քաղաքներու մեծ՝ կուսակալ-
ներն են և դատաւորներն. զօրք
և զինուորներ կան. սոքա կը
պահպանեն կառավարեն քա-
ղաքներ. գող և չարագործ մար-
դիկ կը պատժեն. թէ կռիւ լե-
նի մարդոց մէջ, դատաստան
կանեն. սոցա ամէնի մեծ՝ թա-
գաւորն է:

ԳԱՍ 61

Մեր աղգի մեծ՝ կաթուղի-

կոսն է, որ սուրբ Էջմիածին կը նստի. Մեռն կօրհնէ. Եպիսկոպոս կը ձեռնադրէ. մեր ազգ և մեր Եկեղեցին կը կառավարէ:

Պատրիարք՝ մեր ազգի մեծ Եպիսկոպոսն է, որ Թաղաւորի քաղաք կը նստի: Մէկ Պատրիարք ևս Երուսաղէմ կը նստի:

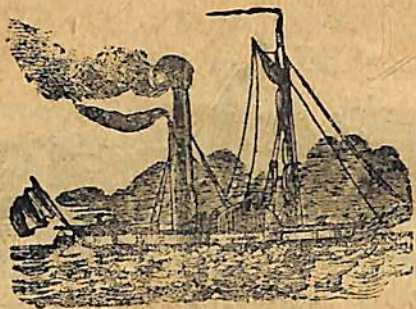
Քաղաքներու մէջ կը նստին Առաջնորդներ, վարդապետ ու տէրտէր կը ձեռնադրեն, քարոզ կուտան, վարժատուն կը շինեն, և ժողովուրդ կը կառավարեն:

ԴԱՍ 62

Վարդապետներ վանքերու մէջ կը նստին. աղօթք կանեն, կը կարգան. գիրք կը գրեն, և քարոզ կուտան:

Թաղական խորհուրդ կայ գեղերու և քաղաքներու մէջ. իշխաններ կան. ընդհանուր ժողով կայ. կրօնական ժողով և քաղաքական վարչութիւն կայ մեր ազգին, որ Սահմանադրութիւն կասենք:

ԴԱՍ 63

Բոլոր աշխարհս հինգ կտոր
կը բաժնուի . Ասիա . Եւրոպա .
Ափրիկէ . Ամերիկա . Ովկիանիա :

Աշխարհիս վրայ մեծ մեծ ծո-
վերու և մեծ գետերու վրայ
նաւով ճամբորդու թիւն կանեն :

Շատ թագաւոր , շատ ազգ ,
շատ երկիր , շատ քաղաք , ան-
թիւ գեղ , և անթիւ մարդիկ
կան :

ԴԱՍ 64

Հայաստան մեր հայոց ազգի
երկիրն է :

Հայաստան Ասիոյ մէջն է :
Հայաստանի ծովերն են . Վա-
նայ ծով , Գեղամայ ծով , Ու-
միայ ծով :

Մեծ գետերն են . Տիգրիս ,
Եփրատ , Երասխ , Ճորոխ , Կուր
Ախուր , Ալիս . և այլն :

Նշանաւոր լեռներն են . Մա-
սիս , Արագած , Նպատ , Ծաղ-
կաւէտ , Սեպուհ , Սուկաւէտ ,
Վարազ և Տօրոս :

ԴԱՍ 65

Հայաստանի նշանաւոր քա-
ղաքներն են :

Երեւան , Վաղարշապատ ,
Գանձակ , Շուշի , Նախշեւան ,
Դաւրէժ , Վան , Բաղէշ , Մուշ ,
Տիգրանակերտ , Խարբերդ , Կա-
րին , Երզնկայ , Ակն , Արաբկեր ,
Մելիտինէ , Կեսարիա , Սիս , Սե-
բաստիա , Բաբերդ , Կարս , Անի :

Մեր Հայոց ազգի նշանաւոր վանքերն են :

Էջմիածին , Երուսաղէմ , Մշոյ սուրբ Կարապետ , Առաքելոց կամ Թարգմանչաց վանք , Աղւ թամար , Նարեկայ վանք , Ապարանից սուրբ Խաչ , Հոգւոց վանք , Վարազայ սուրբ Նշան , Լիմ և Կտուց անապատներ , սուրբ Բարթողիմէոս Առաքեալ , սուրբ Թադէոս Առաքեալ , Նախալճկայ , Խոր վիրապ , Գեղարդայ վանք , Տաթեւ , Գանձասար , Ամարասու վանք , Սեւանայ անապատ , Սանահնու վանք , Հաղբապտու վանք , Սըսոյ վանք , Սեբաստիոյ սուրբ Նշան , Կեսաւրիոյ սուրբ Կարապետ , Արմաշու սուրբ Աստուածածին :

Մեր Ազգի ՊԱՏՄՈՒԹԻ ԻՆ

Մեր ազգ կ'ասուի Հայոց ազգ , և մեր հայրենի երկիրն է Հայաստան :

Այժմ մեր ազգին թագաւորութիւն չիկայ , բայց յառաջ եղեր է . Հայկազանց , Արշակունեանց , Բագրատունեանց , և Ռուբինեանց թագաւորութիւն :

Վարժապետ Հայոց պատմութիւն դաս կուտայ , նորա մէջ գըրուած է մեր ազգի նախահայր Հայկ . Ինչ կորիճ ,

գեղեցիկ ու բարի մարդ է եղեր. զարկեր թէն ըսպաներ. թէն անիրաւ ու անհաւատ մարդ մի էր: Հայկ նահապետի անունով մենք Հայ կ'ասուինք, և մեր աշխարհ՝ Հայաստան: Հայկայ ձոր՝ Հարք գաւառ՝ Հայկի շինած ու Հայկի անուանածն են:

ԴԱՍ 68

Հայկի տղան է եղեր Արմենակ, սորա անունովն է Արագած լեռ: Արամայիս Արմենակի տղան է, սա իւր անունով առաջին քաղաք շիներ է Արմաւիր: Բրզնունեաց գաւառ, և Բրզնունեաց ծով, որ վանայ ծովն է, Արմենակի Բազ արղայի անունովն է:

Խոռխոռունեաց գաւառ և Մանազկերտի քաղաքն ու գաւառն Արմենակի Խոռ և Մանաւազ եղբարց անունովն է:

Շիրակայ գաւառ Շարայի անունովն է, որ Արամայիսի որդին է:

ԴԱՍ 69

Մասիս լեռ Ամասիայի անունովն է. սա ևս Արամայիսի որդին է:

Գեղարքունի գաւառ և Գեղամայ ծով, որ Սեւանայ ծովն է, Գեղամայ անունովն է: Գեղամա՝ Արամայիսի որդին է:

Աղուանք և Սիւնիք աշխարհներ է Աղու Սիսակայ անունովն է, որ Գեղամայ որդին է:

Արամ՝ Հայկի պէս կ'արիճ է եղեր, զարկեր Հայաստանի թշնամիներ ըսպաներ, ու անոնց աշխարհին տիրեր: Արամին անունով մեր ազգին Արմէն կ'ասեն ուրիշ ազգեր:

ԴԱՍ 70

Արայ գեղեցիկ՝ Արամին որդին է, սորա անունովն է Արարատ աշխարհ:

Տիգրան շատ կը սիրեմ, որ իմաստուն թագաւոր է եղեր, զարկեր Աթաշահակն ըսպաներ, Տիգրանակերտ քաղաք շիներ է:

Վան թագաւոր՝ Վան քաղաք շիներ է. Արտաշիաս կուսակալ՝ Արտաշատ քաղաք շիներ է:

ԴԱՍ 71

Վաղարշակ Թագաւոր՝ Հայոց պատմութիւն գրեւ տուեր է . նախարարներ հաստատեր է :

Արշակ՝ մինչև Սեւ ծով յաղթեր է, և իւր պատկերով ստակ կտրեր է :

Արտաշէս՝ անհամար զօրք ունեցեր է, ամէն ազգեր վախցուցեր է . մինչև Եւրոպայ տիրեր է :

Երկրորդ Տիգրան Թագաւոր՝ իւր փեսայ Միհրդատին հետ շատ ազգաց յաղթեր են . շատ քաջ են եղեր :

Աբգար Թագաւոր շատ իմաստուն է, ամէն Թագաւորէն առաջ սա է հաւատացեր Քրիստոս Աստուած : Եւ Թագէոս առաքեալն կանչեր Հայաստանի

մէջ, որ եկեր Քրիստոս քարոզեր, և մրկըրաբեր է զինքն :

Եղեսիա քաղաք՝ Աբգարու քաղաքն է :

Երկրորդ Արտաշէս Թագաւոր և Միհատ զօրապետ՝ շատ բարի ու կտրիճ են եղեր : Սոցա Ժամանակ Հայաստան այնքան բնակիչ կար, որ մէկ արտավար հող չըկար պարապ մնացած . ամէն տեղ տուն կար, ամէն տեղ՝ վար ու ցանք կ'անէին :

ԴԱՍ 73

Վաղարշ Թագաւոր շինեց Վաղարշապատ քաղաք :

Խոսրով Թագաւոր՝ Վաղարշի որդին էր . այնչափ քաջ էր, որ Պարսից յաղթեց . և մինչև Հնդկաստան տիրեց : Դավրէժ քաղաք՝ մեր Խոսրով շինած է :

Սուրբ Տրդատ Թագաւոր սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի հետ Հայաստան լուսաւորեցին, մեր ազգին Քրիստոնէութիւն ուսուցին, և Տրդատ շատ քաջութիւններ արած ունի :

Վրձամշապուհ թագաւոր՝ Հայոց
վարժատուններ բացաւ :

ԴԱՍ 74

Սուրբ Ներսէս հայրապետ՝ մեր ազ-
գին շատ բարիք արած է . քաջ Մու-
շեղին կ'օրհնէր , որ այլազգեաց հետ
կռուէր , և Նրպատ կամ Նըպատստ լե-
ռան վրայ աղօթք կ'անէր կռուի ժա-
մանակ , որով Հայեր կը յաղթէին :

Սուրբ Սահակ և Սուրբ Մեսրոպ
մեր լեզուին գիր գտեր են , վարժա-
տուն բացեր դաս տուեր են . և շատ
գիրք թարգմաներ ու գրեր են :

Սահակ ասպետ՝ Խորենացիէն խնդ-
րեր է՝ որ Հայոց պատմութիւն գրեր է :

ԴԱՍ 75

Սուրբ Վարդան Մամիկոնեան՝ Պար-
սից հետ կռիւ արեր է . Պարսիկներ ե-
կեր են մեր ազգի եկեղեցիք քանդեն ,
հաւատք եղծեն , ու կռապաշտութիւն
առնել տան . բայց Հայեր կռուեր , մե-
ռեր են Քրիստոսի սիրոյն , ու հայու-
թենէն չեն դարձեր :

Սուրբ Յովսէփ կաթողիկոս , սուրբ
Ղեւոնդ երէց , սուրբ Սահակ եպիսկո-
պոս , սուրբ քահանայք և ժողովուրդք
և իշխանք , և կանայք և մանկաիք ա-
մենք մէկ հոգի եղած կռուեր են Պար-
սից դէմ :

Սուրբ Եղիշէ վարդապետ այս կռիւ
տեսեր է ու պատմութիւն գրեր է :

ԴԱՍ 76

Վահան Մամիկոնեան՝ սուրբ վար-
դանայ եղբօր որդին էր . շատ քաջու-
թիւն ու յաղթութիւն արած է Պարսից
դէմ :

Մուշեղ Մամիկոնեան՝ խիստ քաջ
ու անուանի է եղեր , Պարսից դէմ շատ
կըտրիճութիւն արեր է : Տարօնոյ մէջ
Մուշ քաղաք շիներ է սա :

Գայլ Վահան՝ կըտրիճ ու խեղացի
էր , որ քանի քանի անգամ պարսիկներ
ջարդեց , ինչպէս գայլ ուլեր կը ջարդէ :

ԳԱՍ 77

Բազրատունեաց սեպհական գա-
լառն էր Մպեր : Թաղաւորանիստ քա-
ղաքն էր Անի , որ արեւու նման պայ-
ծառ քաղաք էր աշխարհիս երես : Ա՛հ
այս քաղաքն այժմ աւերակ է . հազար
եկեղեցի եղեր է մէջ . ինչ գեղեցիկ
շէնքեր . Թաղաւորաց պալատ , բե՛րդ ,
պարիսպ , աքներ : Ախուրեան գետ այս
քաղաքի առջեւէն կ'անցնի :

Գրիգոր Նարեկացին՝ շատ սուրբ և
բնաիր վարդապետ էր . Նարեկ աղօթա-
գիրք շիներ է : Ներսէս չնորհալին , Սար-
գիս չնորհալին , Ներսէս Լամբրոնացին
մեր եկեղեցւոյ սուրբ և իմաստուն հայ-

րերն են . շատ Շարական և շատ գիրք
շիներ են :

ԳԱՍ 78

Աշոտ Երկաթ , Սըմբատ բազմա-
յաղթ՝ Բազրատունի Թաղաւորներ էին .
աննըման քաջութիւն են արեր . Թշնա-
միներ հալածեր սպաններ են . Հայաս-
տան և Հայ աղգ պահպաններ են :

Աշոտ Ողորմած՝ սուրբ Թաղաւոր
մի էր , որ ամէն աղքատներ կը ժողվէր ,
նոցա հետ կը նստէր հաց կ'ուտէր . հի-
ւանդներ ու ցաւապարներ կը խնամէր .
եկեղեցի , վանք կը շինէր . ու միշտ ու-
ղորմութիւն կուտար :

Ա՛հ , Գաղիկ երիտասարդ , կըտրիճ ,
հայրենասէր ու շատ իմաստուն Թաղա-
ւոր էր . եթէ իր ժամանակի իշխաններ
ու քահանայք և ժողովուրդ իրեն պէս
լինէին , մեր աղգ շատ պայծառ կը մնար :

ԳԱՍ 79

Ռուբինեանց Թաղաւորներ կիլի-
կիա կը նստէին . Սիս քաղաք Լեւոն
Թաղաւորն է շիներ , և մինչև վեցեր-

րորդ լեւոն՝ շատ թագաւորներ նստած են : Ինչ սուրբ , և ինչ կըտրիճ իմաստուն թագաւոր են եղեր . ինչքան քաղաքներ , եկեղեցի , վանքեր , գեղեր են շիներ . ինչքան թշնամեաց հետ քաջութեամբ կըռիւ են արեր , մեր ազգ և մեր սուրբ հաւատք պահպաներ են :

ԴԱՍ 80

Այժմ մեր հայրենիք Հայաստան՝ երեք թագաւորի ձեռք է մնացեր . Տաճկին , Ռուսին , և Պարսկին : Հայեր Հայաստանէն դուրս տեղեր ևս գնացեր կը բնակին . Կոստանդնուպօլիս , Նիկովիդիայ , Չմիւռին , Եգիպտոս , Բաղտատ , Մօլտով վալազիա , Բրուսայ , Պոնտոս , Տըփիսիս , Խըրիմ՝ , Նոր Նախջեւան , Աժդէրհան , Թէհրան , Նոր Զուղայ , Հընդեկաստան , և այլն :

ԴԱՍ 81

Հայոց շատ մասն Հայաստանի մէջ կը բնակին . այսինքն Այրարատ , Շիրակաւան , Արագածոտն , Գեղարքունի , Ծաղկոցաձոր , վայոց ձոր , Գանձակ , Ղա-

րաբաղ—Սիւնիք , Գողթն—Ագուլիս , Նախիջեւան , Շարուր , Մասեաց ոտն , Արտաղ—Մակու , Պարօկահայք , վասպուրական—Վան , Ռըշտունիք , Գաւաշ , Շատախ , Մոկս , Հիզան , Զըղիրա , Սըղերդ , Կորճէք , Բաղէշ—Սալնաձոր , Գալթերուսիք , վաղարշակերտ—Ալաշկերտ , Տարօն—Մուշ , Ապահունիք—Պուլանըխ , Խընուս , վարդօ , Բասեն , Կարին և իւր գաւառներ , Երզնկայ , Ակն , Արաբկեր , Խարբերդ և իւր գաւառներ , Բալու , Տիգրանակերտ և իւր գաւառներ , Մալաթիա , Եւգոկիա , Կեսարիա , Սեբաստիա , Կիլիկիա իրենց գաւառներով : Այժմ մեր հայրենեաց մայրաքաղաքներն՝ որն աւերակ դարձած են և որն ևս պզտիկնաչով անշուք գեղի նման եղեր են . ուրոնցմէ գլխաւորն է Անի քաղաք , որ այսօր աւերակ է , որուն վրայ ողբ կը շինէ ամեն անցաւոր ճանապարհորդ :

ԴԱՍ 82

Հայաստանի օդ բարեխառն է . ջուր խիտ առողջարար . հող բերրի է : Կը

բուսնի ընտիր ցորեան . գարի . բրինձ . կտաւատ . բամբակ և տեսակ տեսակ արմտիք ու բանջարեղէնք : Ընտիր խաղող ունի . համով գինի . զանազան միրգեր , հազար կերպ ծաղկունք . դալարաւէտ դաշտեր . գեղաղարդ լեռներ . բիւրաւոր աղբիւրներ . գեղեցիկ ձորեր . տեսակ տեսակ ծառեր : Երկինքէն քաղցրը գազպին կ'իջնէ Մուշ . նրպաստ լեռան վրայ պսպղուն ակներ կը տեղան ցօղերէն . որդան կարմիր լեցուն է Այրարատայ դաշտ . լեռներու ծոց ոսկի ու արծաթ , պղինձ և երկաթ հանքեր կան . նոյնպէս լի են աղի հանքեր :

ԴՊՍ 83

Կրակոտ ու աշխոյժ ձիեր շատ ունի Հայաստան . կտրիճ ու սրտոտ մարդ պէտք է որ հեծնէ : Պարարտ են ոչխարներ և անասուններ : Ամէն լեռներու վերայ գրեթէ լի են վայրի ոչխարներ ու այծեր : մարդ պէտք է որ որսայ ու վայելէ : Գետերու մէջ համեղ ձրկներ շատ կան : Վանայ ծովէն կ'եկնէ անուշ տա-

ւելի . և Գեղամայ ծով ամէն մէկ ամսոյն մէկ մէկ տեսակ ձուկ կուտայ :

Հայաստանի մէջ ապրողներ առողջ կը լինին . գեղեցիկ է իրենց դէմք . սըրտոտ և ուժով են . ձայներ քաղցր են . հասակ վայելուչ , և կեանք երկար են :

ՈՂԲ ԱՆԻ ՔՅՂԱՔԻ

ԴՊՍ 84

Անի քաղաք նրստեր կուլայ , Չրկայ ասող մի՛ լա , մի՛ լա : Կ'ասեն թէ չէ՛ թող նըստի լայ , Ա՛խ , ե՛րբ լըսեմ մի՛ լա , մի՛ լա :

Շատ ցաւերով կ'այրիմ , տապիմ ,
 Չըկայ մէկ մարդ հաւատարիմ .
 Որ խըղճալոյս գայ մօտենայ ,
 Գոնեա ասէ , մի՛ լա , մի՛ լա :

Ա՛յ Հայ տղայ , խըղճա ինձի ,
 Տե՛ս քո Անին , թէ ինչպէս է ,
 Հերիք ես լամ , դու չը գըթաս ,
 Չէ՞ քո Անին շատ ափսոս է :

ԴԱՍ 85

Ախ ու վախով օրերս անցաւ ,
 Լալով աչերքս կուրացաւ .
 Որբ մընալն ինձ վիճակեցաւ ,
 Բախտքս բընաւ զիս մուռայաւ :

Կորուսեր եմ թագաւորներ ,
 Ժողովեր եմ զլիսուս բուեր .
 Որ միշտ կ'երգեն Անին անցա՛ւ ,
 Անին անտէր աւերեցաւ :

Ա՛յ Հայ տղայ , խըղճա՛ ինձի ,
 Տե՛ս քո Անին թէ ինչպէս է .
 Հերիք ես լամ , դու չը գըթաս ,
 Չէ՞ քո Անին շատ ափսոս է :

ԴԱՍ 86

Անին իմ շատ մարդաբընակ ,
 Մընացեր եմ դառն աւերակ .
 Իմ լացն , իմ կոծ , իմ աղաղակ ,
 Անտէր որբոցըն նըմանակ :

Երբեմն էի շատ աննըման ,
 Հայոց քաղաք թագաւորեալ .
 Այժըմ աւեր հիմնայատակ ,
 Նըստեալ կուլամ ես միայնակ :

Ա՛յ Հայ տղայ , խըղճա՛ ինձի ,
 Տե՛ս քո Անին , թէ ինչպէս է .
 Հերիք ես լամ , դու չը գըթաս ,
 Չէ՞ քո Անին շատ ափսոս է :

ԴԱՍ 87

Եկար , տեսար , դարձար կ'երթաս ,
 Լալով կ'ասես Բարեաւ մընաս .
 Աստուած սիրես զիս չըմոռնաս .
 Մասիս սարին երբ մօտենաս :

Ասա իմ քաջ Արարատին ,
 Նըստեր կուլայ քո խըղճ Անին :
 Կ'ասէ ե՞րբ դաս աւետիք տաս ,
 Թէ իմ Անի , հերիք է լաս :

Այ հայ աբղայ, խղճա՛ ինձի,
Տե՛ս քո Անին թէ ի՞նչպէս է .
Հերիք ես լամ դու չք գըլթաս,
Չէ՞ քո Անին շատ ափսոս է :

ՀԱՅ ՏՂԱՅՆ

ԴԱՍ 88

Ողբերգութիւնդ հերի՛ք, Անի,
Թըշուառացեալ դու լաս քանի՞ .
Օր մի գըլթամ Ա՛յն Անեղին
Մարդասիրեալ առ քեզ հայի ,

Գան ժողովին Հայք միաբան ,
Գեղեցկանաս շատ աննրման .
Հա՛պա մի՛ լար, սիրուն Անի ,
Անի Անի, իմ Հան Անի :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍ 89

Աստուած է ստեղծեր երկինք և
երկիր և ամէն բան : Երկինք զարդարեր
է արեւով, լուսնով, աստղերով : Երկիրս
պատեր է օդով և ջրով . և ամէն տեսակ
բոյս, ծառ, կենդանիք ստեղծեր է իւր
հրամանով : Ամէն բանէն վերջ ստեղ-
ծեր է զմարդ իւր ձեռքով, և իւր հո-
գիէն շնորհեր է նմա, և անուն դրեալ է
Ադամ, որ ամէն մարդոցնախահայրն է :

ԴԱՍ 90

Աստուած բոլոր կենդանեաց և երկրիս իշխանն ու կառավարիչ է կարգեր զԱդամ . և բնակեցուցեր է զնա դրախտի մէջ, որ շատ վայելուչ ծառերով, ծաղիկներով և գեղեցիկութեամբ և ամենայն բարութեամբ լի պարտէզ մի էր:

Ադամ մինակ էր . Աստուած Ադամայ կողէն ոսկոր մի հանեց և զայն ըստեղծեց կին, Ադամայ նման մարմին և հոգի տալով, որ եղաւ ընկեր Ադամայ, և Ադամ նորա անուն դրաւ Եւայ:

ԴԱՍ 91

Աստուած պատուիրեց նոցա որ դրախտի ամէն պտուղներն ուտեն . բայց Գիտութեան ծառի պտուղ չուտեն: Սատանան որ Աստուծոյ հրեշտակ էր յառաջ, բայց հպարտութեամբ յԱստուծոյ պատժուեր էր երկնքէն ՚ի դժժոխս իջնելով . այս սատանան օձու կերպարանք մըտաւ ու խաբեց Եւային, ասաց . « Գիտութեան ծառի պտուղ որ ուտէք, կը լինիք Աստուած »: Եւան կե-

րաւ ու Ադամին եւս տուաւ՝ կերաւ . մեղք գործեցին Աստուծոյ պատուեր չպահելով . Աստուած պատժեց զանոնք, դրախտէն դուրս հանեց . անիծեց որ չարչարուին ապրելու համար, ու մեռնին:

ԴԱՍ 92

Ադամ Եւայ շատ խեղճ եղան դրախտէն դուրս . և զաւակներ ծընան, Կայէն և Աբէլ:

Կայէն չար ու նախանձոտ սիրտ ունէր . իսկ Աբէլ հնազանդ և բարի էր: Աստուած և ծնողք կը սիրէին զԱբէլ: Կայէն վար ու ցանք կ'անէր . Աբէլ գառներ կ'արածէր: Կայէն գէշ ցորեն և գէշ պտուղներ կուտար Աստուծոյ պատարագ . Աբէլ ընտիր գառներ: Օր մի Կայէն խաբեց իւր եղբայր, տարաւ դաշտ . զարկաւ ըսպանեց: Ծնողք շատ ցաւեցան, և Աստուած անիծեց զԿայէն . նշան բուսաւ Կայէնի գլուխ . և սարեր ու ձորեր անհանդիստ չարաչար կը շրջէր . մինչև օր մի իւր թողն Ղամէք

կարծելով թէ գազան է՝ զարկեր ըս-
պաներ է :

ԴԱՍ 93

Աստուած միխթարեց զԱդամ՝ տա-
լով նմա նոր որդի օրհնեալ Սէթ : Սէ-
թայ ցեղն էին սուրբ նահապետներ .
Ենովք նահապետ շատ արդար էր .
Աստուած զնա մարմնով հանեց երկինք :
Մաթուսաղան ինն հարիւր վաթսուն ու
ինն տարի ապրեցաւ :

ԴԱՍ 94

Նոյ նահապետի ժամանակ՝ մարդիկ
չարացան . զԱստուած մուսայան : Աստ-
ուած ջրհեղեղ արաւ աշխարհիս վրայ .
քառասուն օր շատ և շատ անձրեւ ե-

կաւ շարունակ . բոլոր շէնքեր վլան .
մարդիկ և կենդանիք մեռան . մէկ տա-
րի շուր ծածկեց բոլոր երկիրս : Միայն
ապրեցաւ Նոյ արդար նահապետ և իւր
երեք որդիք և ընտանիք . նաեւ ամեն
կենդանիներէն արու և էգ , որ առեր
մտեր էր փայտէ տապանին մէջ . զոր
Աստուած հրամայեր էր իրեն շինել :

ԴԱՍ 95

Երբ ցամքեցաւ Ղուր երկրէն , Նոյի
տապան նստաւ Հայաստանի Մասիս լե-
ռանք վըրայ : Այն տեղէն իջաւ Նոյ նա-
հապետ , իւր որդիք , ընտանիքը , և հա-
նեց տապանի մէջ պահած կենդանիք ,
որ ելան բազմացան և նորէն լցին եր-
կիր :

Նոյ նահապետի որդւոց անուններն
են . Սեմ , ֆամ , Յաբէթ :

ԴԱՍ 96

Նոյ նահապետ տապանէն ելնելով
Աստուծոյ զոհ մատոյց և գոհացաւ որ
զարդարներ կը պահպանէ և մեղաւոր-
ներ կը պատժէ . Նոյ բնակեցաւ Մասի-

սի ստորոտ , Ակուռի և Նախշեւան . ուր նորէն երկիր վարեց ու ցանեց , բոյսեր և ծառեր մըշակեց , խաղողի որթ տընկեց . գինի հանեց խըմեց . օր մի չգիտութեամբ գինովցաւ Նոյ նահապետ . Քամ խնդաց հօր գինովութեան վրայ . Նոյ նահապետ անիծեց այն անշնորհք որդին , և օրհնեց Սեմն ու Յաբէթ :

ԴԱՍ 97

Նոյի այս երեք որդիքներէն բազմացան մարդիկ երկրիս վրայ . և նոցա երեւելիներ գացին Բաբելոնի աշտարակ շինեցին . շատ մեծ և բարձր , որ կ'ուզէին ծայր մինչեւ երկինք հասցնեն : Աստուած բարկացաւ՝ կործանեց այն աշտարակ , և խառնակեց ամենու լեզուն . մինչեւ այն ժամանակ մէկ լեզուով կը խօսէին :

Այս խառնակ լեզուներէն մէկ մէկ ազգ ձեւացան մարդիկ , և խումբ խումբ ցրուեցան աշխարհիս երեսք . հետզհետէ աւելի շատցան և զԱստուած մոռացան . դարձեալ կուռք կը պաշտէին Աստուծոյ անդ :

ԴԱՍ 98

Այս ժամանակ Աստուած կոչեց Աբրահամ նահապետ , որ Նոյի Սեմ որդւոյն ցեղէն էր . յայանեց զինքն Աբրահամաւ և Աբրահամ հաւատաց Աստուած . շատ բարի և հաւատարիմ էր Աբրահամ . Աստուած օրհնեց զնա . և խոստացաւ որ նորա սրդիք շատնան երկրիս վրայ . աւետեաց երկիր ժառանգեն . և Գրիստոս նորա ցեղէն մնի . ու նոքա լինին Աստուծոյ ընտրեալ ազգ :

ԴԱՍ 99

Աստուած շատ սիրեց զԱբրահամ . և իւր ձերութեան ժամանակ աւետ .

եաց որդի չնորհեց նմա իսահակ : իսահակ երբ մեծցաւ՝ Աստուած փորձելու համար հրաման արաւ Աբրահամին , որ իւր սիրելի որդին մորթէ զոհ անէ իւրեն . Աբրահամ իսկոյն տարաւ զիսահակ կը մորթէր , բայց Աստուած չթողուց . ու կրկին օրհնեց զհայրն՝ որ սիրեց զինքն . օրհնեց և զիսահակ , որ հընազանդ էր հօրն :

ԴԱՍ 100

Սոգոմ Գոմոր քաղաքի մարդիկ շատ մեղք և չարիք կը գործէին : Արդար Դովտ Աստուծոյ կողմէն կը խրատէր զանոնք ու չէին ուղղուեր : Աստուած հրամայեց Դովտին գուրս ելաւ քաղաքէն . և երկնքէն կրակ թափեցաւ այն քաղաքի վրան , շէնքեր ու մարդիկ այրեց կործանեց :

ԴԱՍ 101

Իսահակ նահապետին երկու որդի եղան . անդրանիկ Եսաւ և կրտսեր Յակոբ : Հայր Եսաւին շատ կը սիրէր , մայր՝ Յակոբին : Օր մի Եսաւ որս անելէն եկաւ , Յակոբ ոսպնապուր եփեր էր . Եսաւ իր անդ-

րանկութիւն տուաւ Յակոբին և այն ոսպնապուր առաւ կերաւ . իսահակայ օրհնութիւն բոլոր ժառանգեց Յակոբ : Եսաւ նախանձեցաւ Յակոբին , կ'ուզէր մեռցընել Յակոբ փախաւ ուրիշ երկիր . ճանապարհին Աստուծոյ հրեշտակ երեւցաւ Յակոբին և ասաց . «Գու պիտի շատ մեծ մարդ լինիս . հարուստ և շատ զաւակաց տէր . Աստուած քո որդիք պիտի բազմացընէ , և քո որդիք պիտի անէ իրեն ընտրեալ ժողովուրդ , ինչպէս ասաց Աբրահամին» :

ԴԱՍ 102

Տեսիլք եւս տեսաւ Յակոբ . սանդուղ մի դրուած էր երկրէս երկինք , ուր էր Աստուած . որոյ վրայէն մարդիկ կ'ելնէին երկինք և հրեշտակներ կ'իջնէին յերկիր . Յակոբին անուն Աստուած փոխեց Իսրայէլ . այս անուամբ իւր ազգն եւս ասուեցաւ Իսրայէլ :

Յակոբ գնաց Լաբանայ քով հովիւ եղաւ և նորա փեսայ դարձաւ . տասն ու երկու զաւակ ծնաւ , շատ հարստու-

Թիւն և շատ ծառաներ առնելով դարձաւ եկաւ իւր հայրենիք :

ԴԱՍ 103

Յակոբ նահապետի որդիք հովիւ էին . Յովսէփ գեղեցիկ՝ Յակոբայ պղտիկ տղան էր , զոր շատ կը սիրէր Յակոբ . սորա վերայ նախանձեցան միւս եղբայրներ : Օր մի երբ Յակոբայ միւս որդիք դաշան էին , Յովսէփ հաց տարաւ եղբարց : Եղբայրներ բռնեցին զինք ձգեցին հորի մէջ . ապա հանին վաճառեցին Եգիպտոսցի վաճառականի մի , որ տարաւ իր հետ Եգիպտոս : Եւ եղբայր-

ներն ասացին իրենց հօր՝ Թէ « Գազաններ կերած են զՅովսէփ » :

Երբունի հայր շատ լաց և սուգ պահեց Յովսէփի համար . և նորա տեղ՝ նորա փոքր եղբայր Բենիամին կը սիրէր :

ԴԱՍ 104

Յովսէփի տերոջ կին չարութեամբ զըրպարտեց զՅովսէփ , ու ձգեցին ՚ի բանտ : Օր մի Եգիպտոսի թագաւոր երազ էր տեսել . հրաման հանեց թէ այն երազ ս'վ որ մեկնէ , շատ մեծութիւն կուտայ նա : Յովսէփ բանտէն հանին տարան . մեկնեց , որ եօթն տարի շատ առատութիւն պիտի լինէր . և եօթն տարի սով : Թագաւոր՝ Յովսէփի իմաստութեան վերայ զարմացաւ և զնա կարգեց իւր տեղ թագաւոր : Յովսէփ շատ ցորեն ժողվեց ամբարեց . և այն սով տարիներ բոլոր երկրին հաց առաւ և կառավարեց . ուրիշ երկիրներէ կուգային ցորեն կը գրնէին Յովսէփէն :

Յակօր նահապետ իւր որդիներ զըրկեց որ երթան ցորեն գնեն Եգիպտոսէն :

Յովսէփ իր եղբայրներ տեսաւ՝ իսկոյն ճանաչեց . բայց եղբայրներ զինք չըճանչցան : Ներեց Յովսէփ իր եղբարց չարութեանը . լացաւ իր հօր մօր սիրոյն և նոցա կարօտոյն . ճանչցուց զինքն , և կանչել տուաւ ծնողք և եղբայրներ յեգիպտոս , բնակեցոյց զանոնք Գեսէմ , Եգիպտոսին մօտ . ու կերակրեց և տուն տեղ տըլաւ նոցա :

Իհաստ ծերացաւ Յակօր նահապետ . իւր տասն երկու որդիքն օրհնեց . նոցա մէջէն աւելի Յուդայն օրհնեց , մարգարէանալով որ Քրիստոս նորա ցեղէն կը ծնի . և այն Յուդայի անունով իսրայէլի աղգ՝ Յուդայի աղգ եւս ասուեցաւ :

Յակօբայ սերունդ մնաց Գեսէմ . բազմացան , և ժամանակ անցնելով ուրիշ

Թագաւորներ նստեցան յեգիպտոս . մուցուեցաւ Յովսէփի բարերարութիւն . սկսան Եգիպտացիք չարչարել զիսրայէլացիներ . եղեգն կը մանրէին կաւի մէջ կոխել կուտային . և շատ կերպ նեղութիւն : Կանչեցին զԱստուած , և Աստուած ինչպէս խոստացեր էր Աբրահամ նահապետին , իսահակին և Յակօբին , դժացաւ իսրայէլի վրայ :

Այս ժամանակ Եգիպտոսի Թագաւոր հրաման արած էր որ իսրայէլացուոց նոր ծնած արու զուակներ ձգեն ջուր՝ խեղդեն : Մովսէս ծնաւ . իւր մայր գրեք ամիս գաղտուկ պահպանեց զինքն . բայց վերջապէս վախնալով Թագաւորէն՝ սնտուկի մէջ դըրաւ , ծեփեց՝ ձգեց գետ . ջուր տարաւ զՄովսէս , և Մովսէս կուլար սնտուկին մէջ : Թագաւորի աղջիկ կը տեսնէ այն սնտուկ , կը հանէ , կը բանայ . Մովսէս կ'առնէ իրեն որդեգիր . և Մովսէս կը մեծնայ Թագաւորի տան մէջ . այն

ժամանակի ամեն գիտութիւն և իմաստութիւն սորվելով :

Իրեն ասեր էին թէ ինքն Հրէից ազգէն է :

ԴԱՍ 108

Մովսէս օր մի ելաւ շրջելու . տեսաւ որ մէկ Եգիպտացի և մէկ Իսրայելացի կը կռուէին . Մովսէս զարկաւ ըսպանեց զԵգիպտացին և ծածկեց աւագի տակ նորա մարմին . երբ յայտնուեցաւ այս բան, Մովսէս փախաւ Մադիանացւոց երկիր . ամուսնացաւ այն տեղ, և հովուութիւն կ'անէր իւր աներոջ ոչխարներուն :

ԴԱՍ 109

Օր մի Քորեբ ընդան վրայ մորենիի թուփ մը տեսաւ Մովսէս, որ կրակի բոցով կը վառուէր սաստիկ . մօտ գնաց Մովսէս, և Աստուծոյ ձայն բոցի մէջէն կանչեց Մովսէսին . « Մի' մօտենար . կօշիկներդ հան . այս տեղ սուրբ է . ես եմ Աբրահամու, Իսահակայ և Յակոբայ Աստուած » : Չարհուրեցաւ Մովսէս, և

Աստուած ասաց կրկին . « Իսրայելի խեղճութիւն տեսայ . նոցա աղաղակ լսեցի . պիտի փրկեմ զիրենք Եգիպտացւոց գերութենէն . ե'կ զքեզ առաքեմ թագաւորին » . և զրկեց Աստուած զՄովսէս օր գնաց յԵգիպտոս . հրաշից զօրութիւն տուաւ Աստուած՝ Մովսէսին :

ԴԱՍ 110

Մովսէս գնաց տա ֆարաւօն . Աստուծոյ հրաման յայտնեց . բայց ֆարաւօն աւելի չարչարեց զԻսրայել և չաղատեց : Վասն սրոյ Աստուծոյ հրամանաւ Մովսէս տասն կերպ պատիժ տուաւ Եգիպտացւոց : Գետերու ջրեր արիւն դարձան . տուներու մէջ գորտեր լցան . շանաճանձեր՝ մարդիկ կը չարչարէին . մահտարաժամ օրերեց . ժողովուրդ բորոտեցաւ . կարկուտ՝ հունձքեր զարկաւ . որոց մնացորդ՝ կերա մարախ . բոլոր Եգիպտոս մութ բռնեց . Աստուծոյ հրեշտակ՝ կոտորեց Եգիպտացւոց անդրանիկներ . ապա վախցաւ ֆարաւօն և թաղուց որ երթայ Իսրայել :

ԴԱՍ 111

Մովսէս մարգարէն Աստուծոյ հրամանաւ հարմիր ծով պատուեց . ջրեր բացվեցան մէջ տեղ եղաւ դամաք . իսրայէլի ժողովուրդ անցաւ . երբոր փարաւօն և Եգիպտացիք ձիերով կառքերով վազեցին որ իսրայէլացիներն արգիլեն , ծովու ջրերն իրարու կսպն , և զանոնք իրենց մէջ խեղդեցին :

Փրկութեան տօն Զատիկ կատարեցին իսրայէլացիք մեծ հանդիսիւ , որ ամէն տարի այն օր կ'անէին . նա եւ շատ օրէնքներ գրաւ իրենց Մովսէս :

ԴԱՍ 112

Քառսուն տարի Սինա անապատին մէջ բնակեցան իսրայէլացիք . Աստուած պահպանեց զանոնք : Ոչ իրենց զգեստ հինցաւ , և ոչ մէկ բանի կարօտ եղան : Հացի տեղ մանանայ կուտար իրենց Աստուած , որ երկնից ամպերէն կ'իջնէր ամէն օր . և մնի տեղ լրամարդի թընչուն կուտար՝ կ'ուտէին :

Ծարուեցան . Մովսէս գաւազան

զարկաւ՝ ապտուած քարէն Ղուր բղխեց . ցերեկներ ամպ իրենց հովանի էր , որ արեւ զիրենք չընեղէր . գիշերներ լուսեղէն սիւն կ'առաջնորդէր իրենց :

Աստուած հրամայեց , իսրայէլացիք կուուեցան Ամաղէկացւոց հետ ու կոտորեցին զանոնք :

ԴԱՍ 113

Աստուած զՄովսէս մարգարէն կանչեց Սինայ լեռ . այն տեղ երեւեցաւ նմա իւր փառօք . Մովսէս չէր կարող հայիլ Աստուծոյ ահաւոր և լուսափայլ երես : Տասնաբանեայ օրէնք գրեց Աստուած քարեղէն տախտակի վրայ՝ տրվաւ

Մովսէսին . և Մովսէս տըվաւ ժողովըր-
դեան , որ սոքա են :

Ա. Ես եմ քո Տէր Աստուած , որ
զքեզ եգիպտոսի ծառայութենէն ազա-
տեցի , զիս միայն ճանչնաս քեզ Աստուած :

Բ. Կուռքեր չը շինես պաշտես :

Գ. Քո Տեառն Աստուծոյ անուն ըն-
դունայն տեղ չառնուս բերանդ :

Դ. Շարաթ օր սուրբ պահես . այն
օր չը գործես . Աստուծոյ օրն է այն օր :

Ե. Հայրդ և մայրդ պատուէ :

Զ. Մի՛ սպանաներ :

Է. Մի՛ չնար :

Ը. Մի՛ գողանար :

Թ. Մի՛ սուտ վկայեր :

Ժ. Ընկերօժդ՝ ունեցածին մի՛ցանկար :

ԴԱՍ 114

Ահարօն՝ Մովսէսի եղբայր , կ'օծուի
քահանայապետ Աստուծոյ հրամանաւ .
վկայութեան խորան շինել կու տայ Մով-
սէս . նորա առաջ կու գային կ'աղօթէին
և զոհ կը մատուցանէին : Քանի անգամ
իսրայէլացիք մեզք գործեցին , բարկա-

ցուցին զԱստուած . և Աստուած անոնցմէ
չատ մարդ մեռցուց :

Աստուած ուրիշ շատ օրէնքներ ու
պատուէրներ ևս տուաւ Մովսէսի ձեռ-
քով իսրայէլացւոց ազգին :

ԴԱՍ 115

Մովսէս չը հասաւ Աւետեաց երկիր .
ինքն մեռաւ , և Յեսուն Մովսիսի տեղ
եզաւ առաջնորդ իսրայէլին , ու տարաւ
զանոնք Աւետեաց երկիր : Այն տեղի
Քանանացի ազգեր Չարդեցին իսրայէլա-
ցիք . Յորդանան գետ հրաշքով երկուքի
բաժնուեցաւ : Երիքով քաղաքի վրայ
դնացին , որ երկաթէ եօթն պարիսպով
ամրացած էր . առանց պատերազմելու՝
միայն աղօթքով հալեցան այն երկաթ-
ներ , և իսրայէլացիք տիրեցին քաղաքին :

Յեսուն օր մի կուռոյ մէջ հրամայեց
սր կայնի արեգակն , և Աստուծոյ հրա-
մանաւ կայնեցաւ , մինչև կռիւն լրացաւ :
Յեսուն բաժանեց այն երկիր իսրայէ-
լացւոց տասն ու երկու ցեղին վրայ :

ԴԱՍ 116

Դատաւորաց իշխանութիւնն հաստատեց Աստուած իսրայէլացւոց մէջ . այս դատաւորներ կը կառավարէին զազգն :

Թագաւորութիւնն ևս տուաւ այս ազգին Աստուած . և առաջին թագաւորն եղաւ Սաուլը, որ վերջ չար մարդ դարձաւ , և դիւահար եղաւ :

ԴԱՍ 117

Սամուէլ մեծ մարգարէ էր . Աստուած ատաց Սամուէլին որ դնաց զԴաւիթն օծեց թագաւոր՝ Սաուլդին տեղ :

Դաւիթ խաշնարած հովիւ էր , բայց շատ Աստուածասէր , իմաստուն , բարի և կտրիճ , որ շատ զօրացոյց իսրայէլի ազգ , բարեկարգեց թագաւորութիւնն . մարդարէական հոգւով Սաղմոս գրեց : Դաւիթ շինեց Սիօն քաղաք . Դաւիթ իր մանկութեան ժամանակ այլազգեաց Գողիաթ անունն ահագին հսկայն մէկ պարսաքարով զարկաւ սպանեց :

ԴԱՍ 118

Սողոմոն իմաստուն՝ Դաւիթի որդին էր , որում Աստուած այնչափ իմաստութիւն տուաւ : Սա շատ գիրքեր գրեց . երուսաղէմի այն աննման տաճար շինեց : Սողոմոն վերջ մոլորեցաւ իոր կնիկներէն և կուռք պաշտեց :

Սողոմոնէն յետոյ իսրայէլի թագաւորութիւն երկու ճիւղ բաժնեց Աստուած : Մէկ քանի թագաւոր միայն բարի էին : Միւսներ չարութեամբ կ'ապրէին և չարութեամբ կը կառավարէին Աստուծոյ ժողովուրդ , այնպէս որ մուցան զԱստուած և եղան կռապաշտ :

Աստուած բարկացաւ . և Ասորունց Նաբուգոնոսոր թագաւոր զրկեց որ եկաւ Երուսաղէմի տաճար և քաղաք քակեց , ու բոլոր ժողովուրդ տարաւ գերի Ասորեստան :

ԴԱՍ 119

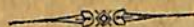
Իսրայէլացիք՝ եօթսուն տարի գերի մնացին . զըջացան , Աստուած ողորմեցաւ դարձուց զանոնք իրենց երկիր . և նորէն շինեցին քաղաքն ու տաճար . և կրկին պայծառացուցին իրենց հաւատք ու երկիր :

Աստուած միշտ մարգարէներ կը զրկէր Իսրայէլի մէջ , ուր կը քարոզէին նոցա Աստուծոյ պատուէրներ . կ'զգուշացնէին որ մեղք չգործեն . կուռք չը պաշտեն . և կը մխիթարէին ըսելով թէ « Աստուած փրկիչ պիտի զրկէ Իսրայէլին » , որ է Քրիստոս :

ԴԱՍ 120

Վերջեր Ասորունց Անտիոքոս թագաւոր մեծ հալածում հանեց Իսրայէլացւոց վրայ . տաճարի զարդեր յափը-

տակեց , քաղաքներ կողոպտեց , գերիներ տարաւ . և կ'ստիպէր որ իրենց հաւատք թողուն : Շատեր քաջութեամբ դէմ կեցան այս հրամանին : Շամուէնէ այրի կին Աստուածասէր՝ իւր եօթն որդւովք նահատակուեցաւ : Եղիազար քահանայն իւր որդիքներով և շատ ժողովուրդ կուռեցան Անտիոքոսի զօրաց դէմ . իւր որդին Յուդա Մակաբէն շատ յաղթութիւններ արաւ , և կրկին ժողովեց ազգն ու կառավարեց : Մակաբէի եղբայրներ և նոցա ցեղ կառավարեցին հետզհետէ Իսրայէլի ազգ , մինչև Հռովմայեցիք տիրեցին բոլոր այն երկիրներուն . Հերովդէս այլազգին կարգեցին թագաւոր , և Պիղատոս Պոնտացին դատաւոր Իսրայէլի . և այս ժամանակ ծնաւ Քրիստոս Փրկիչ աշխարհի :

ԴԱՍ 121

Քրիստոս Աստուած էր, զմեզ մեր մեղքէն ու սատանայի ձեռքէն ազատե- ու համար մարդ եղաւ, Մարիամ Աստուածածնէն ծնաւ: Իրեսուն երեք տարի մնաց աշխարհիս վրայ: Սուրբ Յովհաննէս Մկրտիչէն մկրտուեցաւ. Հօր Աստուծոյ կամք և երկնից արքայութիւն քարոզեց: Շատ հրաշքներ գործեց: Կոյրեր կը լուսաւորէր, կաղեր կը քալեցընէր, ամեն տեսակ հիւանդներ կը բժշկէր, մեռեալներ կը յարուցանէր: Իւր աշակերտ Յուդան մատնեց զինքն: Քահանայք և փարիսեցիք բռնեցին, չարչարեցին, խաչե-

ցին, և մեռաւ. մարմին գերեզմանի մէջ թաղուեցաւ երեք օր: Հոգևով գնաց դժոխքն աւրեց: սրբոց հոգիքն սատանայի տանջանքէն ազատեց հանեց երկինք: Ինքն յարեաւ ՚ի մեռելոց, համբարձաւ յերկինս. ու աշխարհիս վերջ պիտի գայ դատաստան անէ ամէն մարդոց: արդարոց արքայութիւն տայ, և մեղաւորաց տանջանք:

Տասն երկու առաքեալ ունէր Քրիստոս. որ իւր աշակերտներն էին, և միշտ իրեն հետ կը շրջէին աշխարհիս վրայ: Սուքա քարոզեցին զՔրիստոս Աստուած բոլոր մարդկանց. և ամենեցուն ուսուցին Քրիստոսնութեան հաւատք, իրենք ևս Քրիստոսի պէս չարչարուելով, խաչուելով նահատակուեցան: Պօղոս առաքեալ յառաջ թշնամի էր քրիստոսնէից, բայց Քրիստոս հրաշքով զնա դարձուց և առաքելութեան շնորհք տուաւ. որ քան զամէն առաքեալներ շատ մարդ հաւատացուց Քրիստոսին:

Մատթէոս, Մարկոս, Ղուկաս, և

Յովհաննէս, այս չորս աւետարանիչներ
գրեցին Քրիստոսի սուրբ Աւետարան :

Քրիստոսի առաքեալներն հաստա-
տեցին Քրիստոսի եկեղեցին . և սուրբ
Հայրապետներ հետզհետէ կառավարե-
ցին ու կը կառավարեն սուրբ Հոգևով
մինչեւ աշխարհիս վերջ :

Վ Ե Ր Զ Ա Բ Ա Ն

Քեզ կը նուիրեմ այս ընթերցարան ,
հայ տղայ : կարդալով զայս՝ սիրէ զԱս-
տուած , որ զքեզ կ'օրհնէ . միշտ լսէ Աս-
տուծոյ ձայն որ զքեզ կը խրատէ :

Տեսար դպրոց և ուսումն , ի՞նչ ա-
ղէկ բան է : վարժապետի հետ գնացիր
դբօսանք , ի՞նչ սիրուն բաներ տեսար ,
ի՞նչ բարի խրատներ լսեցիր , միաքդ-
պահէ :

Տեսար այն հայ տղայն , թէ ի՞նչ
սուրբ սրտով աղօթք կ'անէր առ Աս-
տուած . ուսիր և դու ևս այնպէս աղօթես :

Անի քաղաք լալով կը կանչէր զքեզ ,

չմոռանաս նորա ցաւոց գորովական ձայն ,
երկինք , արև , ամպ , անձրև , եր-
կիր , ջուր , աղբիւր , գետ , հեղեղ , ծով :
դաշտ , լեռ , ձոր , անտառ , չորքոտա-
նիք , թռչուն , ղեռուն , ձուկ , մարդ ,
գեղ , քաղաք , այս գրքի մէջ տեսար ,
Ժամ , օր , շաբաթ , ամիս , տարի ,
եղանակ , գրուած կայ սորա մէջ . որ
քո գիտցած բաներն են :

կուսակալ , դատաւոր , զօրք , թա-
գաւոր ճանչար :

կաթուղիկոսի , Պատրիարքի , ա-
ռաջնորդի , վարդապետի հետ խօսեցար .
և սահմանադրական հայ դարձար :

Աշխարհներու անուն լսեցիր :

Մեր Հայոց ազգին և Հայոց աշ-
խարհին վրայ շատ բաներ ուսար :

Դու Հայկին և Հայաստանի որդին
ես : ի՞նչ կտրիճ , բարի և իմաստուն
հայրեր ունեցեր ենք , նոցա անուն կար-
դացիր : ի՞նչ անմահ հող ու ջուր ունի
Հայաստան . սիրէ զանոնք , և բնաւ մի՛
մոռնար :

Հ.Ս.Խ. Հ. ԱՍՏՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
 ԿՍՐ.Ա. ԿՍՐ.Ա. ԿՍՐ.Ա. ԿՍՐ.Ա. ԿՍՐ.Ա.
 100
 7771-1922
 ԿՍՐ.Ա. ԿՍՐ.Ա. ԿՍՐ.Ա. ԿՍՐ.Ա. ԿՍՐ.Ա.
 ԿՍՐ.Ա. ԿՍՐ.Ա. ԿՍՐ.Ա. ԿՍՐ.Ա. ԿՍՐ.Ա.

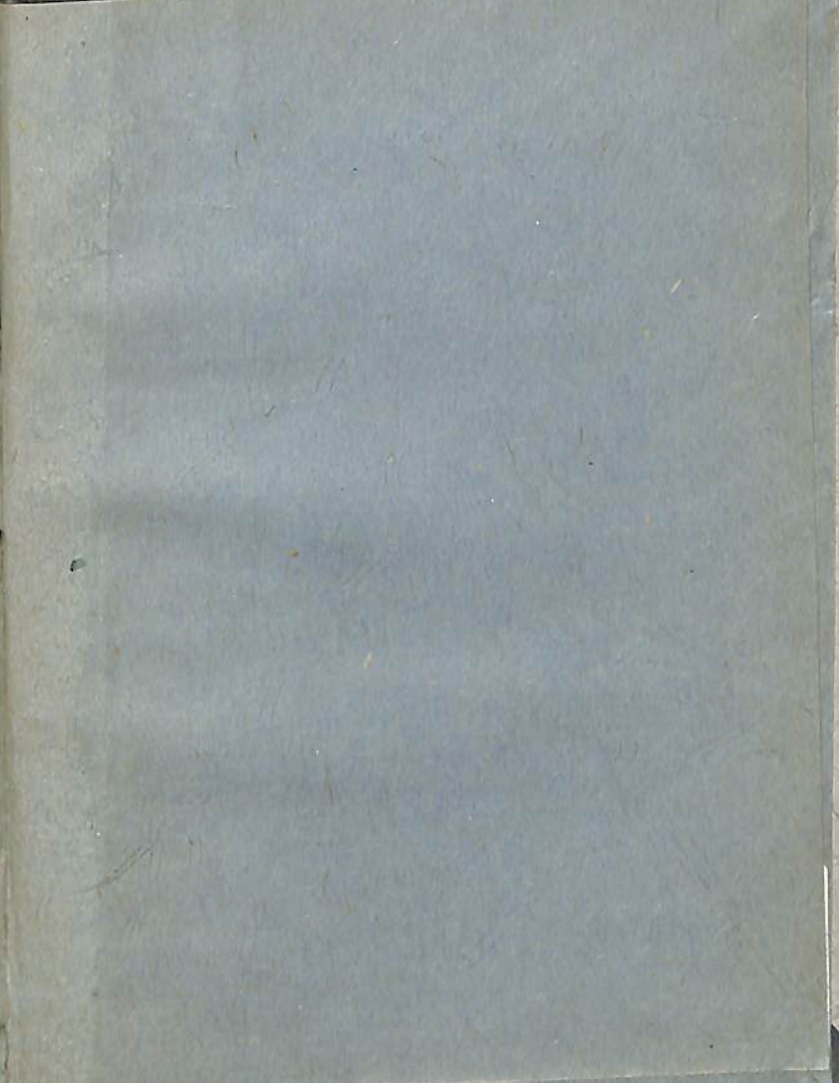
Աշխարհի սկիզբն, Աստուծոյ արար-
 արարութիւն տեսար: Ադամ, Եւայ,
 Կայէն, Աբել, Ջրհեղեղ, Նոյ նահապետ,
 Աբրահամ, Սահակ, Յակոբ, Յովսէփ
 դեղեցիկ, Մովսէս մարգարէն, Իսրայէլի
 ազգ, Յեսուն, դատաւորներ, Թագա-
 ւորներ, Դաւիթ մարգարէն, Սողոմոն
 իմաստուն, Շամուէնէ, Մակաբէն, Լրենց
 լեզուով խօսեցան քեզ հետ:

Քրիստոս Աստուած ծնաւ Մարիամ
 Աստուածածնէն: Իւր հրաշքներ, մեր
 մեղաց համար խաչուիլ, Թաղուիլ, դ-ը-
 ժոխք աւրել, յարութիւն առնել, եր-
 կինք համբառնալ, դատաստան դալ:

Այս ամենուն կը հաւատաս. տեղ-
 եակ եղար:

Առաքեալներ և հայրապետներ սուրբ
 եկեղեցին շինեցին, որում դու որդի
 ես. օրհնեն զքեզ, որ սուրբ Հոգւով
 զօրանաս, շնորհալի մարդ, ճշմարիտ Հա-
 և Քրիստոսի արքայութեան որդի լինիս
 ամէն:

2013 4338

Հայաստանի Ազգային գրադարան

NL0439466

